

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT

ZAKLJUČNA PROJEKTNA NALOGA

TINA ŽITKO

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT

Zaključna projektna naloga

ZAKON O SOCIALNEM
PODJETNIŠTVU V TEORIJI IN PRAKSI

Tina Žitko

Koper, 2012

Mentor: viš. pred. dr. Elizabeta Zirnstein

POVZETEK

Socialno podjetništvo je v Sloveniji na začetku svoje razvojne poti. Z začetkom leta 2012 je začel veljati Zakon o socialnem podjetništvu, ki podjetjem določa pogoje za nastanek socialnega podjetja. V nalogi predstavljam zakonske zahteve, ki jih morajo izpolnjevati pravni subjekti za pridobitev statusa socialnega podjetja ter analiziram, kakšne spodbude ta zakon prinaša socialnemu podjetništvu v Sloveniji. V nalogi ugotavljam, da je v Sloveniji že nekaj podjetij, ki delujejo po načelih socialnega podjetništva, niso pa pridobila statusa socialnega podjetja, saj v njem ne vidijo nobenih prednosti. Le tri podjetja so takšna, ki so status socialnega podjetja pridobila tudi pravno-formalno; enega izmed njih (Gostilna dela d.o.o.) v nalogi tudi podrobneje predstavim.

Ključne besede: socialno podjetništvo, socialno podjetje, Zakon o socialnem podjetništvu.

SUMMARY

Social Entrepreneurship in Slovenia is at the beginning of its development path. At the beginning of 2012, the law on social Entrepreneurship entered into force and sets the conditions for the emergence of social enterprise. In the thesis are presented legal requirements that must be met by legal entities for the status of social enterprise and are analyzed different incentives that this Act provides for social entrepreneurship in Slovenia. In the thesis, I conclude that in Slovenia a few companies operate on the principles of social entrepreneurship, but do not have acquired yet the status of social enterprise, because there are no benefits. Only three companies are such that the status of social enterprise is also acquired legally and formally, one of them (Gostilna dela Ltd.) is also presented in more details.

Key words: social entrepreneurship, social enterprise, Social Entrepreneurship Act.

UDK: 334.012.46 (043.2)

VSEBINA

1	Uvod.....	1
1.1	Opredelitev problema in teoretičnih izhodišč	1
1.2	Namen in cilji zaključne projektne naloge	3
1.3	Predvidene metode za doseganje ciljev.....	3
1.4	Predpostavke in omejitve zaključne projektne naloge	4
2	Okolje in spodbude za razvoj socialnega podjetja	5
3	Zakonska podlaga v socialnem podjetništvu	6
3.1	Opredelitev socialnega podjetja	7
3.2	Dejavnosti socialnega podjetja.....	8
3.3	Posebni pogoji zaposlovanja v socialnem podjetju.....	9
3.4	Dva tipa socialnih podjetij.....	10
4	Ustanovitev in delovanje socialnega podjetja	12
4.1	Pravne podlage za delovanje socialnega podjetja in omejitve	12
4.2	Registracija in akt o ustanovitvi	13
4.3	Pridobitev statusa in odvzem statusa.....	15
4.4	Spremljanje poslovanja in računovodstvo.....	16
5	Posebni pogoji poslovanja socialnega podjetništva	19
5.1	Organizacija in poslovanje	19
5.2	Statusne spremembe in likvidacija	21
5.3	Načrtovanje razvoja in izvajanje politike razvoja	21
5.4	Zagotavljanje sredstev in financiranje.....	22
6	Posebne spodbude za socialno podjetništvo	24
6.1	Spodbude za razvoj	24
6.1.1	Ukrepi spodbujanja socialnega podjetništva	24
6.1.2	Ukrepi oblikovanja ugodnega podjetniškega okolja	25
6.1.3	Ukrepi spodbujanja zaposlovanja	25
6.1.4	Ukrepi za omogočanje dostopa do virov financiranja	26
6.2	Druge spodbude.....	26
7	Evidence in nadzor pri delovanju socialnega podjetništva	28
7.1	Evidence socialnih podjetij	28
7.2	Nadzor	29
8	Primer socialnega podjetja: gostilna dela d.o.o.....	30
8.1	Ustanovitev podjetja.....	30
8.2	Prvo leto poslovanja podjetja	32
8.3	Prizadevanja podjetja za registracijo podjetja s končnico so.p.	33
9	Sklep	34
	Literatura.....	37

KRAJŠAVE

AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
DZ	Državni zbor
JAPTI	Javna agencija Republike Slovenije za podjetništvo in tuje investicije
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
SRS	Slovenski računovodski standard
ZSocP	Zakon o socialnem podjetništvu

1 UVOD

1.1 Opredelitev problema in teoretičnih izhodišč

Socialno podjetništvo ponuja rešitve za problem financiranja neprofitnih organizacij, ki črpajo sredstva zgolj iz donacij posameznikov, države in s pomočjo skladov (Dees, Emerson in Economy 2001).

Iz izkušenj socialnega podjetništva v državah EU izhaja, da socialno podjetništvo omogoča dodatno ponudbo proizvodov in storitev. Socialna podjetja ponujajo proizvode in storitve, ki jih klasična tržna ekonomija ne zagotavlja, ker zanjo niso tržno zanimivi in ker jih ni mogoče ponujati v večjem obsegu. Taki proizvodi in storitve lahko prinašajo nesorazmerne stroške glede na prihodke, ki bi omogočali uspešno poslovanje podjetja. Za socialno podjetje pa so navedene poslovne priložnosti, ob ustrezni podpori ukrepov države, lahko zadosten motiv za poslovanje in zaposlovanje delavcev. V evropskih državah, kjer je socialno podjetništvo razvito, je v letu 2008 socialna ekonomija predstavljala v povprečju 10 % BDP.

Socialno podjetništvo se od klasičnega podjetništva razlikuje po tem, da daje prednost rasti socialnega kapitala pred ustvarjanjem dobička. Predstavlja odgovor na reševanje socialnih, okoljskih, lokalnih in drugih problemov in ima za cilj zagotavljanje družbenega blagostanja (Yunus 2009, 39).

Socialno podjetje se razlikuje od nepridobitnih organizacij in nevladne organizacije, saj skuša pokriti vsaj lastne stroške v celoti, tudi če ustvarja dobrine in storitve za zagotavljanje družbenih koristi. Socialno podjetje tako stremi za svojim ciljem in ob tem za svoje izdelke in storitve zaračuna določeno ceno ali honorar (Yunus 2009, 39).

Socialno podjetništvo se razvija predvsem na način, kjer imajo posamezniki premalo podjetniškega znanja, vendar pa imajo nove ideje in energije za uresničevanje določenega projekta. Na podlagi tega bi bilo nujno potrebno in zaželeno sodelovanje s samim gospodarstvom. Kot je izpostavil predsednik države, dr. Danilo Turk, bi bilo potrebno razviti sinergijo znanj in interdisciplinarno sodelovanje. Poudaril je, da bi morali pri socialnem podjetništvu sodelovati zlasti »poslovni mentorji«. Ti »poslovni mentorji« so predvsem upokojeni managerji, ki imajo številna poslovna znanja in veliko izkušenj, s katerimi bi lahko veliko prispevali k samemu delovanju in uspešnemu razvoju kvalitetnih socialnih podjetij (Urad RS za mladino 2012).

Socialno podjetništvo predstavlja trajno opravljanje dejavnosti socialnega podjetništva ali trajno opravljanje drugih dejavnosti pod posebnimi pogoji zaposlovanja s proizvodnjo in prodajo proizvodov ali opravljanjem storitev na trgu, pri čemer ustvarjanje dobička ni izključni niti glavni cilj opravljanja dejavnosti. Glede na splošno svetovno krizo in težke

gospodarske razmere v Sloveniji se povečuje potreba po storitvah, ki jih tradicionalno opravljajo neprofitne organizacije (Rejc 2012).

Bistvo socialnega podjetništva je torej v tem, da se ustanovijo podjetja, ki bodo s svojo dejavnostjo pripomogla k doseganju ciljev za družbeno blagostanje. To bodo storitve in proizvodi, ki jih ne zagotavljata niti javni niti privatni sektor. Drugi bistveni cilj pa je, da se na trg dela vrnejo dolgotrajno brezposelne osebe, ki se jih spodbuja tako, da v okviru socialnega podjetništva samostojno ustvarjajo prihodke in poskrbijo za lastno preživetje (JAPTI 2012).

V socialni ekonomiji ne gre za dobiček, kot skrajni cilj delovanja prav tako ne gre za moč ali oblast, gre le za zasledovanje interesov tako posameznika kot skupnosti. Socialna ekonomija je področje delovanja posameznikov s ciljem realizacije lastnih interesov in interesov skupnosti. Gre za delujoče organizacije, ki svoje polje delovanja umeščajo med privatno in javno, ob tem lahko poudarimo, da gre za skupnostni način delovanja in odločanja, za odprtost in odgovornost delovanja, pa naj gre pri tem za zagotavljanje preživljanja pripadnikov kot tudi za trženje uslug storitev in proizvodov (Milošević, Kovač in Radej 2010).

Socialna ekonomija omogoča, da vse, kar prideláš, deliš z drugimi, in isto obnašanje pričakuješ od ostalih, ki so vključeni v socialno podjetje. Med udeleženci v socialnem podjetju mora biti visoka stopnja zaupanja (Stritar 2012).

V Sloveniji je socialno podjetništvo novost. Do sprejema Zakona o socialnem podjetništvu (ZSocP, Uradni list RS št. 20/2011) so bile razvite naslednje oblike pomoči brezposelnim: zaposlovanje preko javnih del, subvencioniranje zaposlitev, davčne olajšave za zaposlovanje iskalcev prve zaposlitve preko zavoda in podobno, vendar te oblike niso prinesle trajnih izboljšav za zaposlovanje najbolj ranljive skupine brezposelnih oseb (iskalci zaposlitve nad 55 let starosti, invalidi, brezposelni prijavljeni na zavodu za zaposlovanje). V letu 2010 je bil v zakonodajni postopek vložen predlog zakona o socialnem podjetništvu, ki je bil julija 2010 objavljen v Poročevalcu državnega zbora. Z nekaterimi popravki predhodne različice je bil Zakon o socialnem podjetništvu (ZSocP) sprejet v Državnem zboru RS in objavljen v Uradnem listu RS št. 20/2011. Zakon je pričel veljati s 1. 1. 2012.

Z Zakonom o socialnem podjetništvu smo dobili pripomoček, ki poskuša dopolnjevati politiko zaposlovanja v neprofitni ekonomiji. Tako zaposlovanje je pribežališče za tiste ljudi in tiste dejavnosti, ki jih klasična ekonomija zaradi premajhne storilnosti in prenizke dobičkonosnosti zavrača.

Naziv oziroma status socialnega podjetja lahko pridobijo različne pravne osebe, kot so: društva, zavodi, ustanove, zadruge, gospodarske družbe itd. Socialno podjetje ni nova oblika pravnega subjekta, temveč je to naziv, ki ga bodo lahko pridobili različni pravni subjekti, če

bodo ustrezali predpisanim pogojem. Z izpolnjevanjem zakonskih pogojev pa bo podjetjem omogočeno sodelovati pri delitvi javnih sredstev, namenjenih razvoju socialnega podjetništva.

Velik pomen je potrebno pripisati osveščenosti kupcev, saj bi se kot potrošniki morali zavedati dejstva, da s tem, ko kupujejo izdelke ali koristijo storitve socialnih podjetij, pomembno prispevajo k nadaljnjemu razvoju socialnega podjetništva (Urad RS za mladino 2012).

Socialno podjetništvo bi lahko vnesli v mnoge teoretske okvire, seveda tudi v različne poglede na svet. Je nedvomno zelo obetavna pot za ustvarjanje družbenih sprememb. Glede na spreminjajoč in zelo vprašljiv pojem družbene koristi bodo politika in vrednote ključnega pomena za socialno podjetništvo, ki želi ustvarjati pozitivne družbene spremembe (Mair, Robinson in Hockerts 2006, 55).

1.2 Namen in cilji zaključne projektne naloge

Namen zaključne projektne naloge je v ovrednotenju učinkov, ki jih zakon prinaša v praksi. Analiza vsebine zakona bo tako usmerjena predvsem v opozarjanje na vprašanja in dileme, ki so bile izpostavljene že v postopku sprejemanja zakona in na katere vse do danes (še) ni dokončnih in enoznačnih odgovorov. Predvsem se postavlja vprašanje, ali je bil sprejem tega zakona sploh nujen, oziroma ali njegova uveljavitev sploh ima kakšne pozitivne učinke.

Cilji zaključne projektne naloge so predstaviti namen in vlogo, ki jo ima Zakon o socialnem podjetništvu v slovenskem gospodarskem okolju. Skozi analizo določb zakona bom opisala pogoje za ustanovitev socialnega podjetja, določbe, ki urejajo njegovo poslovanje, pa tudi postopek in pogoje za preoblikovanje v socialno podjetje. Predstavila bom vlogo vseh udeležencev, ki je v postopku pridobitve statusa socialnega podjetja zanje pomembna. Cilj naloge je tudi prikaz izvajanja zakona na praktičnem primeru podjetja, ki deluje po pravilih Zakona o socialnem podjetništvu. Skozi prizadevanja podjetja za izpolnitev zahtev zakona bom ovrednotila, kako zakon deluje v praksi in kakšne učinke prinaša.

1.3 Predvidene metode za doseganje ciljev

Z metodo deskripcije bom predstavila zakon od samega predloga Zakona o socialnem podjetništvu iz leta 2010 pa do njegovega sprejetja v letu 2011. Z metodo analize bom prikazala podrobnejšo vsebino Zakona o socialnem podjetništvu. Z metodo sinteze bom strnila svoje ugotovitve glede novosti, ki jih nov zakon prinaša. Z metodo kompilacije pa bom povzemala stališča različnih avtorjev. Uporabila bom literaturo domačih in tujih avtorjev, ki predstavljajo delovanje socialnih podjetij.

1.4 Predpostavke in omejitve zaključne projektne naloge

Področje socialnega podjetništva je pri nas dokaj novo, zakon velja šele dobro polovico leta, zato se na tem področju še ni izoblikovalo veliko prakse, kar gotovo predstavlja določeno omejitev pri kritični presoji njegovih učinkov. Moje ugotovitve bodo zato bolj splošne in okvirne narave.

V nalogi se bom omejila na delovanje socialnega podjetja v slovenskem prostoru.

2 OKOLJE IN SPODBUDE ZA RAZVOJ SOCIALNEGA PODJETJA

Socialno podjetništvo je v zadnjih dveh letih z novo strategijo Evropa 2020 postalo viden element gospodarstva tudi v Evropski uniji. Po podatkih iz leta 2009 je 6 % delovnih mest v Evropi del socialne ekonomije, ki predvsem v recesiji pomeni realno možnost za odpiranje novih delovnih mest. V nekaterih državah je v tem sektorju celo že 10 % delovnih mest (Vrbnjak b.l.).

Eden svetlih zgledov socialnega podjetništva je denimo kooperativa Mondragon iz Baskije v Španiji, ki ima 120 podjetij s 83.000 zaposlenimi, vsi zaposleni pa so tudi ustanovitelji podjetja. Podjetje v času krize ni odpustilo niti enega od zaposlenih v združenem sistemu in nimajo likvidnostnih težav. To podjetje dokazuje, da je skozi »management vrednot in odnosov« možno dosežati konkurenčne poslovne rezultate v globalni tekmi s profitno usmerjenim gospodarstvom (prav tam).

V Sloveniji smo na področju socialnega podjetništva šele na začetku. S sprejetjem zakona je bila sprejeta zakonska podlaga, ki bo v pomoč socialnim podjetjem pri izboru dejavnosti ob registraciji in s katero je podrobneje določen način spremljanja in poslovanja teh podjetij. V Sloveniji ima socialna ekonomija le 0,7 % zaposlenih, v glavnem gre za invalidska podjetja in nevladni sektor (prav tam). Tadej Slapnik (2011) iz poslanske skupine Zares z optimizmom ugotavlja, da: »imamo v tem sektorju priložnost zagotoviti več kot 50.000 novih delovnih mest.«

Besedna zveza socialno podjetništvo ni najbolj posrečena. Termini kot so socialno podjetništvo, socialna ekonomija, socialno podjetje pri ljudeh zaradi socialistične zgodovine povzročajo zmedo in odpor pri razumevanju izrazov, ki so v drugih delih Evrope prepoznavni in visoko cenjeni. Ob tej besedni zvezi je vedno potrebna dodatna razlaga, da ljudje izničijo morebiten napačen vtis (Lokar 2011). Ta napačen vtis se dojema, kot da gre za socialno dejavnost, ne pa, da je dejavnost naravnana v družbeno korist (Vrbnjak b.l.).

Morda je zakon preveč zaposlitveno naravnana, saj v socialnem podjetništvu ni v ospredju samo zaposlovanje ranljivih skupin, temveč govorimo o socialnem podjetništvu kot orodju in generatorju družbenih sprememb (Lokar 2011).

V intervjuju (Lokar 2011) je Tomaž Stritar, direktor zavoda Socialni inkubator, povedal: »Če se spuščate v socialno podjetništvo zaradi javnih pomoči za zaposlovanje je to začetek konca. Končalo se bo v solzah. Socialno podjetništvo je predvsem za zelo inovativne ljudi, ki jim denar ni prioriteta.« Poudarja pa tudi, da: »se socialna podjetja srečujejo z enakimi problemi kot klasična podjetja. Najtežji je preboj na trg. Narediš že, ampak na koncu je potrebno tudi prodati, pa ne samo to, še zaslužiti je treba.«

3 ZAKONSKA PODLAGA V SOCIALNEM PODJETNIŠTVU

V Sloveniji je socialno podjetništvo razumljivo kot sociala in ne kot gospodarstvo, vendar gre za napačno razlago besedice »socialno«. Socialno podjetništvo je družbeno odgovorno oz. družbeno koristno podjetništvo. To podjetništvo predstavlja zlasti gospodarsko panogo v vseh pogledih, različni so le motivi in cilji (Urad RS za mladino 2012).

S socialnim podjetništvom, kot novim razvojnim trendom se v slovenski družbi srečujemo šele v zadnjih nekaj letih. Poslanstvo socialnega podjetja je reševanje družbenih in okoljskih problemov na podjetniški način in s tem zagotoviti boljše pogoje za vsakdanje življenje družbe (Zirnstein in Bratkovič 2011, 13).

Socialno podjetništvo s svojim razvojem predstavlja pomembno priložnost za zaposlovanje ter razvijanje novih produktov in storitev. Z uporabo podjetniških veščin želi socialno podjetje dosegati socialne cilje, pri tem daje prednost razvoju socialnega kapitala pred ustvarjanjem dobička (Ambrožič 2011).

Zakon o socialnem podjetništvu, ki ga je predlagala skupina poslancev, podprli pa so ga prav vsi poslanci (Kokalj 2011), je državni zbor sprejel v začetku marca 2011. Objavljen je bil v Uradnem listu RS, št. 20/2011 in je prvi tovrstni zakon, ki ureja področje socialnega podjetništva v Sloveniji. Zasleduje smernice, ki so jih začrtale zakonodaje drugih evropskih držav, kjer ima socialno podjetništvo daljšo tradicijo. S tem zakonom, ki ima osem poglavij in 51 členov, smo v Sloveniji posodobili zakonodajo v okviru razvoja socialne ekonomije.

Zakon o socialnem podjetništvu omogoča razvoj socialnega podjetništva v že delujočih organizacijah, predvsem v nevladnih, ki že izpolnjujejo pogoje za pridobitev naziva socialno podjetje. Taka podjetja so predvsem invalidska podjetja in društva, ki zaposlujejo osebe s posebnimi potrebami. Spodbuja ustanavljanje novih socialnih podjetij, ki bodo zaposlovala delavce najbolj ranljivih skupin ljudi na trgu dela (DATA d.o.o. b.l.). V socialno podjetništvo se bodo lahko vključevala tudi podjetja s pravno obliko d.o.o., če bodo izpolnjevala zahteve zakona. Podjetja bodo trajno opravljala dejavnosti socialnega podjetništva na način, da trajno zaposlujejo najmanj enega delavca iz ranljivih skupin ljudi na trgu dela v prvem letu in najmanj dva delavca v nadaljnjih letih poslovanja (Kokalj 2011, 11).

Zavedati se moramo, da sprejeti Zakon o socialnem podjetništvu ne rešuje problema zaposlovanja v kulturnih in družbeno-iniciativnih organizacijah, saj zajema le tržni del tretjega sektorja. V tretji sektor poleg socialnega podjetništva uvrščamo še pretežno kulturne, humanitarne, družbeno-iniciativne organizacije, nevladne organizacije itd., torej tiste organizacije, ki veliko svojih izdelkov ali storitev ne morejo prodajati na trgu in posledično izpadejo iz možnosti ustvarjanja subvencioniranih delovnih mest. Za reševanje tega problema bo potrebno ustvariti povsem drugačne zakonske podlage, sicer se bo veliko delujočih društev in drugih organizacij (kultura, informiranje, zagovorništvo itd.) pričelo preusmerjati v

socialno podjetništvo. S tem pa se bodo pričeli usmerjati v tržne dejavnosti in zanemarili svoje primarne ne-tržne, kulturne, družbeno-iniciativne cilje (Babič b.l.).

Z drugega vidika pa je s sprejetjem zakona podana osnova, da bodo različne organizacije, ki se bodo preoblikovale v socialno podjetje, na istem imenovalcu. Vse bodo morale izpolnjevati enake pogoje in deležne bodo enakih ugodnosti.

3.1 Opredelitev socialnega podjetja

Zakon o socialnem podjetništvu opredeljuje socialno podjetništvo kot trajno opravljanje dejavnosti na način, ki je značilen za tržno ekonomijo, to je s proizvodnjo in prodajo proizvodov ali opravljanje storitev na trgu. Od klasične tržne ekonomije se socialno podjetništvo lahko ločuje po naravi dejavnosti, ki jih opravlja. Slednje morajo biti v javno korist z namenom zaposlovanja posebnih skupin – ljudi najbolj ranljive skupine na trgu dela, kamor se uvrščajo: invalidi, dolgotrajno brezposelni, iskalci prve zaposlitve, mladi osipniki iz šolskega sistema, starejši od 55 let, Romi, begunci, bivši kaznjenci, bivši odvisniki, brezdomci (3. in 6. člen ZSocP).

Socialno podjetje je nova oblika gospodarske dejavnosti, ki sledi drugim ciljem in ne cilju povečevanja dobička. Cilji, ki jih zakon opredeljuje so (MDDSZ 2011):

- inovativno obogatiti sicer tradicionalne, javne storitve predvsem na lokalnem nivoju, s tem, da se ustvarijo nove dobrine in storitve ter priložnosti za trg, na katere tradicionalni tako zasebni kot javni sektor ne želita in ne moreta vstopati;
- nevladnemu sektorju omogočiti (specifično) podjetno naravnost, to je aktivno naravnost do iskanja novih področjih delovanja in samostojnega ustvarjanja dohodka, s čimer se krepi cel sektor in zmanjšuje njegovo odvisnost od javnega sektorja;
- opravljanje gospodarskih dejavnosti na specifičen način, to je ob vključevanju prostovoljnega dela ter zagotavljanju drugih virov sredstev, kar omogoča cenejše storitve oz. trajno opravljanje dejavnosti, ki sicer ne morejo biti rentabilne;
- zagotavljanje vključevanja izključenih skupin na trg dela oz. skupin, ki jim izključenost grozi tudi z omogočanjem fleksibilnih oblik zaposlovanja;
- preusmerjanje javnih sredstev in pasivnih oblik pomoči v aktivne;
- zmanjševanje dela na črno in sive ekonomije;
- povezovanje ljudi in priložnosti, zagotavljanje inovativnih rešitev za območja, ki zaostajajo v razvoju;
- dvig stopnje zaposlenosti tistih skupin ljudi, kjer drugi ukrepi niso dosegli pričakovane učinkovitosti;
- postopno zagotavljanje gospodarske rasti na raven, ki jo socialno podjetništvo prispeva v drugih evropskih državah;
- razvijati družbo vključenosti in aktivno državljanstvo ter krepiti socialni kapital lokalnih skupnosti in s tem njihovo endogeno sposobnost za soočanje s problemi lastnega razvoja.

Poudariti moramo, da socialno podjetje ni dobrodelna organizacija, vendar podjetje v polnem pomenu besede. Tako podjetje mora pokrivati vse lastne stroške, ki jih ima in mora hkrati tudi dosegati postavljeni družbeno koristni cilj (Yunus 2009).

3.2 Dejavnosti socialnega podjetja

Temeljni pogoj za delovanje Slovenije kot socialne države je usklajen gospodarski in socialni razvoj. V socialnem razvoju se pokaže potreba po dodatnih storitvah, ki jih ne zagotavljata niti javni niti privatni sektor. Po osnutku strategije razvoja socialnega podjetništva za obdobje 2012-2015 je pokazatelj potreb po pomanjkanju dodatnih storitev in proizvodov prav statistika zaposlovanja preko javnih del. Najbolj pogosta področja so: skrb za mlade in starejše, kultura, turizem, ohranjanje naravne in kulturne dediščine, urejanje javnih površin, pomoč v knjižnicah, v muzejih, arhivih, spremstvo otrok, obnova vasi, čiščenje zaraščenih kmetijskih površin, pomoč v gledališčih in drugih kulturnih zavodih (MDDSZ 2011). Vse te dejavnosti se lahko vključijo v socialno podjetništvo. S tem bi socialno podjetje dalo tržni odgovor na reševanje socialnih, okoljskih, lokalnih in drugih problemov, ki imajo za cilj zagotavljanje družbenega blagostanja (Rejc 2011).

Zakon o socialnem podjetništvu v 4. členu opredeljuje namen socialnega podjetništva in določa, da ustvarjanje dobička ni izključni niti glavni namen opravljanja dejavnosti, zato se v socialno podjetništvo lahko vključijo katere koli pravne osebe zasebnega prava (društva, zavodi, ustanove, zadruge, gospodarske družbe itd.), ki niso ustanovljene izključno za ustvarjanje dobička. Ustanovljene morajo biti na podlagi prostovoljne odločitve ustanoviteljev z namenom trajnega opravljanja javno koristnih dejavnosti proizvodnje in prodaje proizvodov ali opravljanja storitev. Pravna oseba mora zagotavljati prostovoljno delovanje ustanoviteljev, lastnikov ali članov, neodvisnost pri upravljanju, lahko vključuje tudi prostovoljno delo. S proizvodnjo in prodajo proizvodov ali opravljanje storitev na trgu pretežno poslujejo po tržnih zakonitostih. Pri odločanju pravna oseba zagotavlja enakopravnost članov, vključuje lastnike, delavce, prostovoljce. Odločitve sprejemajo vsi člani po načelu en član – en glas, neodvisno od deleža vloženega kapitala (enakopravnost članov). Zagotovljeno mora biti pregledno materialno in finančno poslovanje, notranji nadzor nad poslovanjem ter trajno delovanje v korist članov, uporabnikov in širše skupnosti, s čimer se dosega družbena korist (ZSocP).

Zakon določa, da se dejavnost socialnega podjetništva lahko izvaja na naslednjih področjih: socialno varstvo, družinsko varstvo, varstvo invalidov, znanost, raziskovanje, izobraževanje in vzgoja, mladinsko delo, varstvo in promocija zdravja, zagotavljanje socialne vključenosti, spodbujanje zaposlovanja, poklicnega usposabljanja oseb, ki so brezposelne ali jim grozi brezposelnost, posredovanje zaposlitve in zagotavljanje dela ranljivim skupinam na trgu dela, ekološke pridelave hrane, ohranjanja narave, urejanja in varstva okolja, zaščita živali, spodbujanja uporabe obnovljivih virov energije, razvoj zelene energije, socialni turizem, socialna trgovina, pravična trgovina, trgovine s storitvami in proizvodi iz dejavnosti

socialnega podjetništva, kultura, tehnične kulture, ohranjanje kulturne, tehnične in naravne dediščine, amaterski šport in telesna kultura, reševanja in zaščita, spodbujanje razvoja lokalnih skupnosti, podporne storitve za socialna podjetja; s posebnimi zakoni se lahko opredeli tudi druga področja dejavnosti socialnega podjetništva (5. člen ZSocP).

Status socialnega podjetja bo lahko pridobilo tudi podjetje, ki se ukvarja z drugimi dejavnostmi pod pogojem, da bo zadovoljilo cilje socialne integracije in poklicne integracije najbolj ranljivih skupin ljudi na trgu dela (Poročevalec Državnega zbora RS 2010, 18).

Več kot sedem mesecev po pričetku veljavnosti zakona smo dobili Uredbo o določitvi dejavnosti socialnega podjetništva, ki je bila objavljena v Uradnem listu RS, št. 54/2012, dne 17. 7. 2012. V okviru področij socialnega podjetništva so navedene šifre dejavnosti z nazivom.

3.3 Posebni pogoji zaposlovanja v socialnem podjetju

Socialna ekonomija ponuja pomembno, dodatno zaposlitveno priložnost, zlasti za ranljive skupine ljudi na trgu dela (Ambrožič 2011). Predvsem pa moramo poudariti, da socialna ekonomija ponuja dober zgled proti socialni izključenosti z zagotavljanjem storitev osebam v težkem položaju, še posebej pa spodbuja socialno vključevanje z zaposlovanjem in usposabljanjem. Mednarodne izkušnje potrjujejo, da je socialna izključenost glavnega pomena, saj se mora politika uskladiti in povezati na lokalni, regionalni in nacionalni ravni in, kar je tudi ključnega pomena, biti mora dobro zasnovana (Spear idr. 2010). Z dodeljevanjem subvencij države podjetjem, ki zaposlujejo na trgu dela nekonkurenčno delovno silo, država rešuje trajno dajanje socialne pomoči ranljivim skupinam ljudi (Pirc 2010).

V zakonu so predstavljene najbolj ranljive skupine ljudi na trgu dela. Ljudje, ki jih zakon vključuje v te skupine, so najbolj prikrajšani, saj so jim ustrezna delovna mesta v tržni ekonomiji nedostopna. Delo v socialnem podjetju jim omogoča pridobivanje sredstev za preživetje in možnost pridobivanja delovnih izkušenj (iskalci prve zaposlitve), ponovno vključitev v delo (dolgotrajno brezposelne osebe), ali pa pogosto edino možnost zaposlitve (invalidi, osebe z ugotovljeno zaposlitveno oviranostjo ali z ugotovljenim upadom delovnih sposobnosti). Z zaposlovanjem takih skupin ljudi se krepi družbena solidarnost, spodbuja se sodelovanje med ljudmi in prostovoljstvo (Poročevalec Državnega zbora RS 2010, 18-19).

Med skupine s posebnimi pogoji zaposlovanja zakon uvršča (6. člen ZSocP):

- invalide;
- brezposelne osebe, pri katerih so ugotovljene trajne posledice telesne ali duševne okvare ali bolezni in imajo zato bistveno manjše možnosti, da se zaposlijo ali ohranijo zaposlitev;
- brezposelne osebe, če so brez zaposlitve zadnjih 24 mesecev ali več;

- brezposelne osebe, ki so na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje prijavljeni več kot 6 mesecev in jim je to po zaključku izobraževanja prva zaposlitev, oz. so po zaključku pripravništva ostali brez zaposlitve ali jim je prenehal status mladega raziskovalca;
- brezposelne osebe nad 55 let, pripadniki romskih skupnosti, mladoletne osebe brez zaključnega osnovnega ali nižjega poklicnega izobraževanja (mladi osipniki iz šolskega sistema), begunci, bivši kaznjenci, bivši odvisniki, brezdomci.

V vseh teh skupinah najdemo ljudi, ki imajo dobre lastnosti in preddispozicije za delo. Tako imajo lahko delavci z nizko izobrazbo veliko ročnih spretnosti in znajo delati. Skupina brezposelnih nad 55 let ima lahko za seboj veliko delovnih izkušenj in dobrih delovnih navad. Mladi brezposelni, ki so končali študij, so nabrali veliko novih naprednih znanj, ki so jih pripravljene realizirati v praksi.

Zakon ponuja možnost, da se brezposelne osebe zaposlijo in najdejo svoje dostojanstvo, s tem ko postanejo neodvisni od socialne pomoči (Vesel 2010).

3.4 Dva tipa socialnih podjetij

ZsocP opredeljuje dva tipa socialnega podjetja, in sicer podjetje tipa A in podjetje tipa B. V obeh primerih pa gre za reševanje problema za socialne izključenosti in brezposelnosti.

Zakon opredeljuje možnost za razvoj dveh vrst socialnih podjetij, in sicer tistih, ki se (8. Člen ZSocP):

- ustanovijo za trajno opravljanje dejavnosti socialnega podjetništva na način, da bodo trajno zaposlovala najmanj enega delavca v prvem letu in najmanj dva delavca v naslednjih letih (socialno podjetje tipa A);
- ustanovijo za zaposlovanje najbolj ranljivih ljudi na trgu dela, na način, da bodo določeno dejavnost opravljala s trajnim zaposlovanjem najmanj tretjine vseh zaposlenih delavcev, ki smo jih našli med skupinami s posebnimi pogoji zaposlovanja po 6. členu zakona (socialno podjetje tipa B).

Primeri socialnega podjetja tipa A so v Sloveniji manj pogosta, tako bi lahko navedli Gostilno dela d.o.o., Zadrugo Pomelaj, Društvo Mozaik, Center ponovne uporabe v Rogaški Slatini. Ta podjetja, z izjemo zadnjega omenjenega, še niso pridobila zakonskih pogojev za pridobitev kratice so.p.

V svetovnem merilu so taka podjetja pogosta. Med podjetja, ki jih uvrščamo v to kategorijo, sodijo: E. Leclerc iz Francije – velika trgovska veriga, ki se ukvarja z maloprodajo prehranskih izdelkov, Cooperativa Coop (zadruga) iz Italije, ki je trgovska veriga in Fundacija Jimija Oliverja iz Londona, ki se ukvarja z gostinsko dejavnostjo.

V Sloveniji tip B socialnega podjetja predstavljajo invalidska podjetja, katerih dejavnosti so zelo različne. Kot podpora zaposlovanju ranljivih skupin na trgu dela se poleg javnih del

izvajajo še drugi programi aktivne politike zaposlovanja, prav tako se v okviru Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanja invalidov zagotavljajo oblike podporne in zaščitne zaposlitve za invalide (MDDSZ 2011).

4 USTANOVITEV IN DELOVANJE SOCIALNEGA PODJETJA

Tudi v evropskih državah se v ustanovitvah socialnih podjetij pojavljajo različni tipi organizacije: kooperative, vzajemne družbe, vzajemne zavarovalniške organizacije, fundacije (ustanove), združenja (društva). Vse te oblike imajo skupno načelo, ki opredeljujejo neprofitni sektor (Rejc 2012). Do sedaj so se v Sloveniji načelom poslovanja socialnega podjetništva najbolj približala invalidska podjetja, zaposlitveni centri in društva (Zirnstein in Bratkovič 2011, 13).

Za ustanovitev socialnega podjetja je pomemben akt o ustanovitvi, v katerem sta opredeljeni vsebini (Orehek 2011):

- vsebina, ki je določena z zakonom za pravno organiziranost posamezne vrste pravne osebe (Zakon o gospodarskih družbah, Zakon o društvih, Zakon o zavodih in Zakon o zadrugah) in opredelitev nepridobitnega namena;
- vsebina, nepridobitnega namena ustanovitve pravne osebe, utemeljitev javno koristnega in socialnega značaja.

4.1 Pravne podlage za delovanje socialnega podjetja in omejitve

Status socialnega podjetja lahko pridobijo pravne osebe različnih statusnih oblik: društva, zasebni zavodi, zadruga ter osebne ali kapitalske družbe (8. člen ZSocP). Pravne podlage za ustanovitev teh pravnoorganizacijskih oblik so: Zakon o gospodarskih družbah- ZGD-1 (Uradni list RS, št. 42/06), Zakon o društvih- ZDru-1 (Uradni list RS, št. 61/06), Zakonu o zavodih- ZZ (Uradni list RS, št. 12/91) in Zakonu o zadrugah- ZZad (Uradni list RS, št. 62/07).

Za vse te oblike pa je pomemben osnovni pogoj za pridobitev statusa socialnega podjetja, ki ga morajo izpolnjevati pravne osebe, to je, da namen ustanovitve pravne osebe ne sme biti opravljanje pridobitne dejavnosti. V aktu o ustanovitvi ali temeljnemu aktu, s katerim je pravna oseba ustanovljena, so opredeljeni namen in cilji delovanja, ki niso usmerjeni izključno v pridobivanje dobička. Nepridobitnost se presoja po tem, da se dobiček ne deli, ampak se ga nameni v nepridobitne namene, oziroma se lahko dobiček deli članom le v omejenem obsegu, če poseben zakon to dovoljuje (Poročevalec Državnega zbora RS 2010, 19).

Sodišče ali državni organ, ki je pristojen za vpis nepridobitne pravne osebe v register (registrski organ) oz. je pristojen za izdajo soglasja k ustanovitvi, mora pri nepridobitni pravni osebi, ki namerava poslovati kot socialno podjetje, preveriti izpolnjevanje pogojev za pridobitev statusa. Registrski organ mora na osnovi tega zakona ugotoviti izpolnjevanje pogojev in ob popolni vlogi izvede postopek vpisa v register ali izda soglasje k ustanovitvi (7. člen ZSocP).

Zakon o socialnem podjetništvu v 9. členu kot omejitev pri pridobivanju statusa socialnega podjetja navaja (ZSocP):

- Zakon omejuje ustanovitev socialnega podjetja pridobitni gospodarski družbi, ki želi prenašati del podjetja ali delavce, s čimer bi socialno podjetje postalo t.i. odlagališče nepotrebnih delavcev. Lahko pa z ustanovitvijo zagotovi nova delovna mesta za svoje presežne delavce.
- Nepridobitna pravna oseba ne more pridobiti statusa pravne osebe, če je njena članica politična stranka. Prav tako ne more pridobiti statusa, če imajo pri odločanju prevladujoč vpliv ena ali več pridobitnih gospodarskih družb, pravnih oseb javnega prava ali lokalnih skupnosti.
- Statusa ne more pridobiti nepridobitna pravna oseba, če v času postopka registracije nima dopoljenega akta o ustanovitvi, s katerim se preoblikuje v socialno podjetje, če je v stečajnem postopku, postopku sodne obravnave ali likvidacije ali nima poravnanih vseh dospelih obveznosti do države.

Socialno podjetništvo se ne sme zlorabljeni za reševanje insolventnosti pravnih oseb.

4.2 Registracija in akt o ustanovitvi

Vloga za registracijo nepridobitne pravne osebe, ki namerava poslovati kot socialno podjetje mora poleg vsebine in prilog, ki jih določajo posebni predpisi o ustanavljanju različnih pravnih oseb, vsebovati še (14. in 15. člen ZSocP):

- sklep ustanoviteljev ali pristojnega organa nepridobitne pravne osebe, da namerava poslovati kot socialno podjetje;
- osebna imena, EMŠO, državljanstvo in naslov stalnega in začasnega prebivališča vseh oseb, ki imajo pooblastilo za zastopanje in obseg pooblastil za društva;
- dokazilo v višini morebitnih sredstev za začetek dela oz. vrednosti premoženja društva.

Zakon ne opredeljuje višine sredstev, ker bodo ta lahko zelo različna, ali pa jih niti ne bo. Za večjo varnost in kredibilnost pravne osebe pa je vendarle pomembno, da je ta podatek javno dostopen. V postopku registracije mora registrski organ preveriti osebne podatke o ustanoviteljih in osebah, pooblaščenih za zastopanje. Preveriti mora akt o ustanovitvi in podatke, da pravna oseba ni v stečajnem postopku, postopku prisilne poravnave ali likvidacije in da ima poravnane vse dospele davčne obveznosti ter prispevke za socialno varnost delavcev. Ob popolni vlogi registrski organ odloči o vpisu nepridobitne pravne osebe v register in odloči, da se pri firmi ali imenu dopiše »socialno podjetje« ali okrajšava »so. p«. Registrski organ en izvod akta o ustanovitvi nemudoma posreduje pristojnemu ministrstvu za vzpostavitev evidence socialnih podjetij in izvajanju nadzora (15., 17. in 18. člen ZSocP).

Iz akta o ustanovitvi mora biti razvidna opredelitev nepridobitne pravne osebe, da bo poslovala kot socialno podjetje. Naveden akt mora vsebovati določbe, ki zagotavljajo izpolnjevanje pogojev tako glede ustanovitve pravne osebe kot tudi glede njenega poslovanja.

Akt o ustanovitvi oz. temeljni akt mora določati tudi (12. člen ZSocP):

- način upravljanja po načelu enakopravnosti, ki predstavlja princip en človek en glas;
- določiti osebe odgovorne za poslovanje pri izvajanju dejavnosti ter določiti pogoje za njihovo imenovanje oz. izvolitev;
- določiti nadzorni organ, ki nadzira: poslovanje v skladu z novim zakonom in aktom o ustanovitvi, pravilnost finančnega in materialnega poslovanja in sestave letnega poročila, določiti mora način izvolitve članov nadzornih organov, mandatno dobo, njegove pristojnosti, pooblastila in odgovornosti;
- določiti, da bo socialno podjetje zaposlovalo najbolj ranljive skupine ljudi na trgu dela;
- določiti, ali socialno podjetje v delo vključuje tudi prostovoljce;
- opredeliti mora način upravljanja po načelih socialnega podjetništva;
- zagotoviti podlago za strokovno vodenje socialnega podjetja;
- določiti pravila vodenja poslovnih knjig, izdelava računovodskih izkazov ali določiti, da bodo ta pravila urejena s posebnim aktom;
- določiti pogoje statusnega preoblikovanja in razpolaganja s premoženjem socialnega podjetja v primeru prenehanja.

Akt o ustanovitvi mora opredeliti, da bo socialno podjetje poslovalo nepridobitno, to je, da dobička oz. presežkov ne bo delilo, temveč ga bo namenjalo za opravljanje dejavnosti ali zadovoljevalo svoje druge razvojne cilje. Delitev dobička je možno, če zakon, ki ureja pravno organiziranost posamezne vrste nepridobitne pravne osebe, to določa. Vendar ZSocP tudi v tem primeru omejuje izplačilo dobička, ki ne sme presegati 20 % vsega ustvarjenega dobička v določenem letu. Dobiček se lahko izplača le v primeru, da presežek prihodkov ne predstavlja neporabljenih javnih sredstev. Pri delitvi dobička morajo biti udeleženi člani, uprava in delavci (12. člen ZSocP).

V zakonu so določena kot posredna delitev dobička tudi naslednja izplačila (11. člen ZSocP):

- izplačevanja nagrad odgovornim osebam, članom uprave ali drugih organov ali delavcem;
- izplačevanje plač v višini, ki za več kot 30 % presega izhodiščne plače za posamezni tarifni razred, določen s kolektivno pogodbo za posamezno dejavnost;
- izplačevanje povračil stroškov, ki presegajo zneske določene s predpisom, ki določa višino povračil stroškov v zvezi z delom in drugih odhodkov, ki se ne všttevajo v davčno osnovo.

Vsa ta izplačila so izraz stimuliranja, kar pomeni, da privede socialno podjetništvo v uspešno poslovanje in, kar je najpomembnejše, v dolgoročno delovanje socialnih podjetij (Slapnik 2011).

4.3 Pridobitev statusa in odvzem statusa

Kot sem že opisala, se za status socialnega podjetja zavzemajo pravne osebe, ki so že ustanovljene ali pa bodo šele pričele z opravljanjem dejavnosti. To pomeni, da morajo nepridobitne pravne osebe izvesti določene aktivnosti za pridobitev statusa socialnega podjetja. Pri tem lahko koristijo nekatere storitve, ki jih zagotavljajo ukrepi spodbujanja socialnega podjetništva (storitve informiranja, izobraževanje za socialno podjetništvo, svetovanje o poslovnih priložnostih vključno z raziskavo trga, pomoč pri pripravi poslovnega načrta, specifičnega managerskega izobraževanja in podobno). Kot primer teh aktivnosti opravljanja bi lahko navedli: Regionalni razvojni centri, Centerkontura d.o.o. in zavod Socialni inkubator. Koristijo lahko ugodnosti, ki jih oblikuje ugodno podjetniško okolje, tukaj mislimo na finančne podpore (financiranje prostorskih in tehniških pogojev za začetek upravljanja dejavnosti, zagonski kapital, semenski kapital) in ukrepe spodbujanja zaposlovanja v socialnem podjetju (izobraževanje za ustanovitev in vodenje socialnega podjetja). Vsi omenjeni ukrepi so namenjeni tako pravnim osebam, ki nameravajo ustanoviti socialno podjetje, kot tudi že delujočim socialnim podjetjem (Kokalj 2011).

Registrski organ preverja izpolnjevanje pogojev ob preoblikovanju nepridobitne pravne osebe kot tudi za novoustanovljene pravne osebe. V primeru izpolnjevanja vseh pogojev, navedenih v zakonu, dodeli registrski organ pravni osebi dostavek »socialno podjetje« ali okrajšavo »so.p.«.

Socialno podjetje mora ves čas poslovati po načelih socialnega podjetništva, da lahko ohrani status socialnega podjetja. Dokazilo o pričetku opravljanja dejavnosti predloži pristojnemu ministrstvu v roku enega leta od pridobitve statusa. Socialno podjetje tipa A predloži dokazilo o zaposlitvi vsaj enega delavca po zaključku prvega leta poslovanja (po drugem letu poslovanja pa o zaposlitvi najmanj dveh delavcev). Socialno podjetje tipa B predloži dokazilo o zaposlitvi delavcev in njihovi strukturi v dveh letih po pridobitvi statusa (19. člen ZSocP).

Po izteku drugega koledarskega leta poslovanja mora podjetja tipa A za ohranitev statusa izkazati najmanj 40 % vseh prihodkov po tretjem in vseh nadaljnjih letih poslovanja pa najmanj 50 % vseh prihodkov iz dejavnosti socialnega podjetja (8. člen ZSocP).

V primeru nezadostnega obsega prihodkov iz dejavnosti socialnega podjetja mora pravna oseba po zaključku poslovnega leta, v katerem ni dosegla zadostnih prihodkov, izdelati načrt prestrukturiranja socialnega podjetja. V načrtu bo zagotovilo, da bo socialno podjetje v naslednjem poslovnem letu povečalo prihodke od dejavnosti na obseg, ki ga predpisuje zakon. Prav tako mora socialno podjetje, ki je zmanjšalo število zaposlenih, ali pri katerem je postalo številčno razmerje zaposlenih iz 6. člena zakona do drugih zaposlenih premajhno, izdelati časovno opredeljen kadrovski načrt za dodatno zaposlitev manjkajočega števila delavcev (Poročevalec Državnega zbora RS 2010, 22-23).

Razlogi za odvzem statusa socialnega podjetja so (prav tam):

- če socialno podjetje ustanovljeno za opravljanje dejavnosti socialnega podjetništva te dejavnosti sploh ne prične opravljati;
- če socialno podjetje ne zaposli delavcev, zaposli majhno število ali pa ne zaposli zadostnega števila delavcev iz najbolj ranljivih skupin na trgu dela (dva oz. trije zaposleni oz. najmanj 33,3 vseh delavcev iz najbolj ranljivih skupin ljudi na trgu dela);
- če socialno podjetje ne posluje po načelih socialnega podjetništva: deli premoženje, dobiček ali presežke, nenamensko uporablja javna sredstva, ki jih je pridobilo, preneha opravljati dejavnost socialnega podjetništva;
- če trajno ne dosega predpisanega obsega prihodkov iz te dejavnosti ali trajno ne dosega predpisanega števila delavcev ali njihove strukture;
- če ne posluje skladno z aktom o ustanovitvi ali temeljnim aktom in
- če socialno podjetje huje krši davčne predpise ali ne posreduje letnih poročil Ajpes-u.

Status socialnega podjetja minister odvzame z odločbo. Nepridobitni pravni osebi se iz registra ali javne evidence črta dostavek »socialno podjetje«, s tem prenehajo vse spodbude, olajšave in pogodbe na podlagi zakona.

Vidimo, da zakon postavlja veliko zahtev, ki jih mora izpolnjevati socialno podjetje. V zvezi s tem se postavlja vprašanje nadzora nad izpolnjevanjem zakonskih zahtev, saj v zvezi s tem ni določeno nič natančnejšega (denimo roki kontrol).

4.4 Spremljanje poslovanja in računovodstvo

Za strokovno spremljanje poslovanja socialnega podjetja, izvajanje ukrepov za spodbujanje socialnega podjetništva in za izpolnjevanje pogojev socialnega podjetja je po zakonu pristojno ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Pristojno ministrstvo v sodelovanju z drugimi ministrstvi in vladami izvaja naslednje naloge (7. člen ZSocP):

- pripravlja program ukrepov za izvajanje strategije;
- pripravlja analize, poročila in druga strokovna gradiva za Svet;
- ugotavlja in spremlja izpolnjevanje pogojev, ki jih zakon določa za poslovanje socialnih podjetij in pogojev za prepoved poslovanja nepridobitne pravne osebe kot socialno podjetje.

Pristojno ministrstvo vodi evidenco socialnih podjetij kot jo prepisuje 42. člen zakona.

Vlada RS ustanovi Svet za socialno podjetništvo. V njem so predstavniki ministrstev, ki pokrivajo področje zaposlovanja iz 6. člena zakona in področja dejavnosti iz 5. člena zakona, enega predstavnika službe vlade pristojne za lokalno samoupravo in regionalno politiko, enega predstavnika socialnih partnerjev na podlagi reprezentativnih sindikalnih konfederacij ter dva predstavnika socialnih podjetij in enega predstavnika strokovnih inštitucij, na predlog organizacij civilne družbe (7. člen ZSocP).

Svet za socialno podjetništvo je bil ustanovljen 22. 9. 2011 in je v skladu s svojimi pristojnostmi izdal Uredbo o določitvi dejavnosti socialnega podjetništva, ki je bila objavljena v Uradnem listu RS, št. 54/2012 dne 17. 7. 2012.

Naloge Sveta so zlasti (7. člen ZSocP):

- pripraviti strategijo razvoja socialnega podjetništva in podati mnenje k programu ukrepov;
- spremljati izvajanje strategije in programe ukrepov;
- usmerjati in spremljati delo izvajalcev ukrepov ter skrbeti za zakonito, učinkovito in smotrno uporabo sredstev iz proračunskih in evropskih virov.

Izvajalci ukrepov (ministrstva, službe vlade, javni skladi, javni zavodi in podobno) nadzorujejo porabo sredstev iz naslova spodbud, ki jih socialno podjetje pridobi na podlagi tega zakona.

Izvajalci ukrepov so tisti, ki socialnemu podjetju dodeljujejo denarna sredstva in določajo spodbude za poslovanje socialnih podjetij. Njihova naloga je, da Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve poročajo o (21. člen ZSocP):

- vrsti in namenu dodeljenih sredstev;
- pravilnosti porabe dodeljenih sredstev;
- morebitnih uvedenih postopkih izterjave za vračilo neupravičeno pridobljenih ali nepravilno porabljenih ali ne izkoriščenju sredstev.

V prvem polletju leta 2012 so le tri organizacije, ki so pridobile končnico so.p. Za nepovratna sredstva, ki so bila razpisana v prvi polovici leta, so se potegovale organizacije, ki niso imele končnice so.p. in so sredstva vseeno pridobila. Iz slednjega lahko sklepamo, da Zakon o socialnem podjetništvu v praksi še ni zaživel, saj ni podanih stimulacij za pogoje, ki jih mora obstoječe podjetje pridobiti.

Nadzorni organ, ki ugotovi, katerega od razlogov zaradi katerega se socialnemu podjetju prepove poslovanje, je dolžan o nepravilnostih nemudoma podati pisno prijavo z zbranimi dokazi ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve (21. člen ZSocP). Ker socialnih podjetij v letu 2011 še ni bilo, le ta niso bila dolžna izdelati letnih poročil z razkritji, iz katerih bi bilo razvidno, če poslovanje ustreza členom Zakona o socialnem podjetništvu.

Zakon določa, da Slovenski inštitut za revizijo v soglasju z ministrom pristojnim za gospodarstvo in ministrom pristojnim za finance predpiše poseben računovodski standard za socialna podjetja (22. člen ZSocP). To je bilo tudi narejeno s tem, ko je Slovenski inštitut za revizijo oblikoval SRS 40 – Računovodske rešitve v socialnih podjetjih 2012, ki je bil objavljen v Uradnem listu RS, št. 2/2012 z dne 9. 1. 2012.

Ta standard obravnava posebnosti računovodstva v organizacijah, ki so na podlagi zakona o socialnem podjetništvu pridobile status socialnega podjetja. Standard je povezan s splošnimi računovodskimi standardi, opira pa se na mednarodni računovodski standard MRS 20 – Obračunavanje državnih podpor in razkrivanje državne pomoči (SRS – 40).

Socialno podjetje mora zagotavljati preglednost finančnega poslovanja ter izvajanje notranjega nadzora nad materialnim in finančnim poslovanjem. SRS – 40 določa, da socialno podjetje ločeno računovodi in izkazuje prihodke iz opravljanja: dejavnosti socialnega podjetništva in drugih dejavnosti. Prav tako se ločeno izkazujejo stroški in odhodki iz dejavnosti socialnega podjetništva ter stroški in odhodki iz drugih dejavnosti.

Socialno podjetje za vsako posamezno dejavnost, ki jo opravlja, ustvari poslovnoizidno mesto. Za vsako poslovnoizidno mesto ugotavlja prihodke in na njem ugotovi nastale pripadajoče stroške ter poslovni izid. Razporejanje stroškov in odhodkov na ustrezno poslovnoizidno mesto mora socialno podjetje opredeliti v notranjem aktu (SRS – 40, člen 40.17.- 40.24.).

SRS – 40 se v členih, ki se ne nanašajo na samo poslovanje socialnega podjetja, sklicujejo na Slovenske računovodske standarde, ki veljajo za pravno organizacijske oblike, med katere sodi socialno podjetje. Kot primer bi lahko navedli Slovenski računovodski standard 33, to je standard, ki ga uporabljajo društva.

Socialno podjetje torej vodi poslovne knjige po kontnem načrtu sestavljenem na podlagi kontnega okvira, ki velja za pravno organizacijsko obliko organizacije, med katero sodi socialno podjetje.

Socialno podjetje mora izdelati letno poročilo s prilogami o posebnih razkritjih in pojasnilih k računovodskim izkazom. V prvem delu letnega poročila pa je poslovno poročilo, v katerem socialno podjetje pojasni doseganje ciljev, ugotovitve nadzornih organov, plan za prihodnje leto, okolje, v katerem deluje itd.

Najpomembnejša razkritja so (22. člen ZSocP):

- razmejitev prihodkov iz dejavnosti socialnega podjetništva od prihodkov iz drugih dejavnosti;
- prikaz prihodkov in odhodkov iz naslova spodbud, olajšav in oprostitev na podlagi tega zakona in drugih zakonov;
- prikaz števila zaposlenih delavcev v obdobju najmanj devetih mesecev v letu in strukture delavcev glede na zahteve druge alineje drugega odstavka 8. člena zakona in števila prostovoljcev;
- razporejanje dobička oz. presežkov prihodkov po namenu;
- pojasnilo o doseganju ciljev socialnega podjetništva in namena socialnega podjetja (poslovno poročilo).

5 POSEBNI POGOJI POSLOVANJA SOCIALNEGA PODJETNIŠTVA

Socialna podjetja morajo v prvi vrsti slediti javnim interesom. Njihov glavni namen poslovanja ni pridobivanje dobička. Notranja razmerja med zaposlenimi v socialnem podjetju temeljijo na drugačnih osnovah kot v klasičnem tržnem podjetju. Eno od načel socialnega podjetništva je enakopravnost ustanoviteljev, lastnikov in članov. Enakopravnost pomeni enakost pri odločanju ne glede na to ali je ustanovitelj, član ali lastnik, fizična ali pravna oseba in ne glede na vložen kapital ali delež. Nobeden izmed sodelujočih subjektov ne more imeti prevladujočega vpliva. Če ta pogoj ni izpolnjen, nepridobitna pravna oseba ne more pridobiti statusa socialnega podjetja. V nadaljevanju bom analizirala določbe zakona, ki urejajo udeležbo vseh članov, sodelujočih pri poslovanju socialnega podjetja.

5.1 Organizacija in poslovanje

Pri upravljanju v socialnem podjetju morajo biti zagotovljene možnosti, da sodelujejo vsi, ki so vključeni v poslovni proces socialnega podjetja. Udeleženci takega poslovnega procesa so: zaposleni delavci, prostovoljci in osebe, ki so koristniki proizvodov ali storitev iz dejavnosti socialnega podjetništva. Uporabniki, ki niso člani, vplivajo na odločitve, ki zadevajo kakovost izdelkov in storitev, ki jih socialno podjetje ponuja. Pravila, po katerih se morajo ravnati vsi udeleženci v procesu delovanja socialnega podjetja, morajo biti napisana v splošnem aktu o ustanovitvi (24. člen ZSocP). Vsi člani sodelujejo pri odločanju neposredno po načelu enakopravnosti med člani: en član – en glas, neodvisno od deleža vloženega kapitala (4. člen ZSocP).

Zaposleni delavci ali prostovoljci in tisti, ki jim je namenjena dejavnost socialnega podjetja, so lahko člani socialnega podjetja, kadar je socialno podjetje članska organizacija. Kot primer bi lahko navedli društvo, ki v takem primeru sodeluje pri odločanju neposredno po načelu enakopravnosti med člani (24. člen ZSocP).

Če socialno podjetje ni članska organizacija (ustanova, zasebni zavod), ali kadar deležniki niso člani, jim mora socialno podjetje omogočiti, da sodelujejo vsaj pri sprejemanju odločitev, ki so pomembne za delovne pogoje delavcev in vplivajo na kakovost proizvedenih izdelkov in storitev. Kot primer lahko navedemo zasebni zavod, ki zagotavlja storitve oskrbe na domu za starejše občane. Njihove odločitve o obsegu storitev in njihovi kakovosti bodo pomembne za ustanovitelja zavoda, zaposlene, prostovoljce in tudi za oskrbovance, ki so koristniki storitev. Če poslujejo kot zasebni zavod, zakon določa, da se ustanovi Svet zavoda, kjer bodo zastopani vsi člani, to je predstavnik delavcev, lastnikov in uporabnikov. Uporabnikom, ki niso člani socialnega podjetja, bo s tem zagotovljena možnost vpliva na odločitve, ki zadevajo kakovost izdelkov ali storitev (24. člen ZSocP).

Socialno podjetje se ustanovi z namenom trajnega opravljanja dejavnosti in trajnega zaposlovanja delavcev, ki bodo izpolnjevali pogoje za opravljanje določene dejavnosti socialnega podjetja. Če podjetje iz objektivnih razlogov tega začasno ne more zagotavljati, more izdelati kadrovski načrt za premostitveno obdobje in ga uskladiti s pristojnim ministrstvom. Rok za premostitev izpolnjevanja pogojev je šest mesecev. Za zaposlene delavce v socialnem podjetju veljajo vsi delavno pravni predpisi (Zakon o delovnih razmerjih – ZDR, kolektivna pogodba dejavnosti itd). Zakon kot posebnost določa, da delavcu iz 6. člena zakona (invalidi, brezposelni, nad 55 let, brez zaposlitve zadnjih 24 mesecev, pripadniki romskih skupnosti, mladostne osebe brez zaključnega osnovnega ali nižjega poklicnega izobraževanja itd.) delodajalec v času prejemanja javnih sredstev za sofinanciranje plače njegovega delovnega mesta ne more odpovedati pogodbe o zaposlitvi iz razloga nedoseganja pričakovanih rezultatov (25. člen ZSocP). Seveda pa je nedoseganje rezultatov posledica njegovih karakteristik uvrščanja v skupino najbolj ranljivih oseb na trgu.

Socialno podjetje lahko v delo trajno ali začasno vključi tudi prostovoljce, za katere morajo biti opredeljene naloge v temeljnem aktu ali aktu o ustanovitvi. Prostovoljci imajo pravico do usposabljanja, nadomestila vseh stroškov povezanih z delom (prevoz, prehrana), nagrade iz naslova ustvarjanja dobička oz. presežka prihodkov (25. člen ZSocP).

Socialno podjetje tipa A bo moralo zaposlovati najmanj tri delavce iz najbolj ranljivih skupin na trgu dela. Zakon ne določa, da bi moral zaposliti delavce za nedoločen čas. Zaposlitev bo možna tudi za določen čas, saj so v tej skupini delavci, ki se bodo lahko reintegrirali in konkurirali na trgu dela (iskalci prve zaposlitve, osebe v prvem letu po prestani zaporni kazni, begunci) (25. člen ZSocP).

Delavci se bodo po usposabljanju vrnil na zavod med nezaposlene, vendar bodo bili v prednosti, saj bodo imeli delovne izkušnje, ki jim bodo v pomoč pri nadaljnjem iskanju zaposlitve.

Cilj socialnega podjetja ni ustvarjanje dobička. Primarni cilj je ustvarjanje družbenega blagostanja (Yunus 2009). Uspešnost in napredek pa se doseže le z dobrim poslovanjem in dobičkom. Dosežen dobiček v socialnem podjetju pa je namenjen za (26. člen ZSocP):

- investicije v osnovna sredstva, potrebne za opravljanje dejavnosti;
- ohranjanje in povečevanje števila delovnih mest;
- pokrivanje izpada prihodka zaradi večje bolniške odsotnosti oz. manjše delovne učinkovitosti delavcev iz 6. člena zakona;
- izobraževanje in usposabljanje delavcev in prostovoljcev;
- druge razvojne in nepridobitne dejavnosti, ki jih opravlja, če niso izključno v korist članov ali za namene razvijanja socialnega podjetništva v lokalni skupnosti;
- povečanje premoženja socialnega podjetja in pa delitev dobička, ki mora biti skladna z zakonom. Ta delitev mora biti opredeljena v temeljnem aktu in ne sme presegati 20 % doseženega dobička. O tem določa najvišji organ upravljanja socialnega podjetja.

5.2 Statusne spremembe in likvidacija

S preoblikovanjem socialno podjetje ne spremeni svoje socialne narave. Socialno podjetje se lahko pripoji ali spoji le z drugim socialnim podjetjem. Možna je tudi združitev ali drugo statusno preoblikovanje socialnega podjetja, vendar mora pravna oseba, ki nastane z združitvijo ali drugo statusno spremembo, izpolnjevati pogoje za pridobitev statusa socialnega podjetja. Z novo nastalim socialnim podjetjem obe pravni osebi obdržita dodeljene subvencije. Na vsa statusna preoblikovanja mora nepridobitna pravna oseba pridobiti soglasje pristojnega ministra (27. člen ZSocP).

Posebnost pri likvidaciji socialnega podjetja je, da se premoženje, ki ostane pri poplačilu upnikov in vrnitvi morebitnih prostovoljnih in obveznih deležev, ne deli med lastnike. To premoženje se lahko prenese le na drugo socialno podjetje, drugo nepridobitno pravno osebo ali na občino. Občina bo sredstva lahko porabila za namene socialnega podjetništva (28. člen ZSocP).

Tukaj se postavlja vprašanje ohranjanja vrednosti vloženega kapitala. Iz zakona se ne da razbrati ali se lastnikom izplača nominalni kapital, ki je bil vložen na dan registracije ali so pripisane obresti v višini letne inflacije. S pripisanimi obrestmi v višini inflacije bi lastnik ohranjal vrednost vloženega kapitala.

5.3 Načrtovanje razvoja in izvajanje politike razvoja

ZSocP v 29. členu določa načrtovanje razvoja socialnega podjetništva. Načrt zagotavlja strategijo razvoja, ki jo sprejme vlada RS za obdobje štirih let. Dokument strategije razvoja pripravi Svet, ki se predhodno posvetuje s socialnimi partnerji, socialnimi podjetji in drugimi organizacijami civilne družbe (ZSocP). Strategija razvoja se sprejme za obdobje 2012–2015, vendar do danes, ko je minilo osem mesecev od veljavnosti zakona, tega dokumenta še nimamo.

V strategiji naj bi bile zajete potrebe in smeri možnega razvoja socialnega podjetništva, temeljne politike razvoja, strateški razvojni cilji, glavna področja razvoja, opredelitev vloge države in njenih institucij ter lokalnih skupnosti. V strategiji naj bi bili opredeljeni viri sredstev za financiranje. Strategija naj bi izhajala iz analize trenutnega stanja in potreb razvoja v družbi. Program ukrepov, ki izhajajo iz strategije je naslednji: ukrepi za spodbujanje socialnega podjetništva, ukrepi oblikovanja ugodnega podjetniškega okolja, ukrepi spodbujanja zaposlovanja in ukrepi za omogočanje dostopa do virov financiranja naložb v socialna podjetja (Slapnik 2011). Izvajalci ukrepov pa so: svet za socialno podjetništvo, resorno ministrstvo (ministrstvo za kmetijstvo, ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, ministrstvo za gospodarstvo ...), vladne službe in lokalne samouprave (MDDSZ 2011).

V programu ukrepov za izvajanje strategije razvoja se za vsak ukrep določi (29. člen ZSocP):

- cilje;
- vsebino;
- ciljno skupino, ki jim je ukrep namenjen;
- pogoj za vključitev aktivnosti in način izvajanja aktivnosti;
- vrsto in višino upravičenih stroškov v okviru aktivnosti;
- vire in obseg sredstev za financiranje ter opredelitev ali aktivnost, ki predstavlja državno pomoč;
- obdobje izvajanja aktivnosti;
- izvajalce ali podizvajalce posameznega ukrepa;
- način poročanja in merila za ocenjevanje doseganje ciljev.

Program ukrepov sprejme vlada po predhodnem mnenju Sveta.

Zakon opredeljuje tudi vlogo občin pri razvoju socialnega podjetništva. Občine lahko načrtujejo, financirajo in izvajajo politiko razvoja socialnega podjetništva na svojem območju. Vlada preko Sveta, ministrstev in vladnih služb spodbuja razvoj socialnega podjetništva na lokalni ravni (30. in 31. člen ZSocP).

Izvajanje politike razvoja socialnega podjetništva zagotavljajo ministrstva in vladne službe, vsak na svojem delovnem področju. Pri predlaganju in sprejemanju predpisov je potrebno slediti ciljem, da se socialnemu podjetništvu omogoča čim lažji razvoj in obstoj. Predpisi morajo olajšati poslovanje socialnega podjetja na posameznih področjih in dejavnostih. Odpravljati morajo administrativne ovire, ki zavirajo poslovanje in napredek podjetij. Omogočiti morajo tudi prenose javnih pooblastil, če to določa zakon, tudi na socialna podjetja, če so za to izpolnjeni pogoji (30. člen ZSocP). Vsebinsko tega člena (30. člen) glede olajšanja poslovanja je težko razumeti, saj so v predhodnih členih navedene dodatne zahteve, ki jih morajo pravni subjekti izpolnjevati, poleg že obstoječih, če hočejo pridobiti kratico socialnega podjetja. Podrobneje bi morale biti opisane administrativne ovire, ki bi se jim socialno podjetje lahko izognilo.

5.4 Zagotavljanje sredstev in financiranje

ZSocP določa, da naj bi se sredstva za nastanek, pričetek delovanja, delovanje in razvoj socialnih podjetij zagotovil iz proračuna Republike Slovenije, iz drugih domačih virov in iz evropskih sredstev. Način pridobivanja je zapisan v drugih zakonih in predpisih (33. člen ZSocP). Upravičenci, ki se lahko prijavijo na razpis, so osebe, ki nameravajo ustanoviti socialno podjetje, socialna podjetja ali posamezniki, ki naj bi se zaposlili v socialnem podjetju (35. člen ZSocP).

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je leta 2009 objavilo prvi javni razpis za projekte socialnega podjetništva v vrednosti 2 milijonov evrov. Izbranih je bilo devet projektov iz različnih področij, v katerih so usposobili 102 osebi iz ranljivih skupin in nato tridesetim zagotovili zaposlitev za eno leto. Februarja leta 2012 pa je izšel drugi razpis v vrednosti 4,5 milijona evrov (Vrbnjak b.l.).

Ministrstvo je posamezni projekt sofinanciral do višine 300 tisoč evrov.

Cilj javnega razpisa je bil podpreti projekte, ki bodo z razvijanjem dejavnosti socialnega podjetništva osebam iz ranljivih ciljnih skupin zagotavljali zaposlitve in ustvarjali nova delovna mesta. Javni razpis je bil namenjen sofinanciranju naslednjih dejavnosti (Resnik 2012):

- razvoj novih ali širitev obstoječih tržnih dejavnosti;
- usposabljanje oseb iz ranljive ciljne skupine za delo v okviru razvite tržne dejavnosti;
- ustvarjanje novih delovnih mest za zaposlitev oseb iz ranljive ciljne skupine v okviru razvite tržne dejavnosti.

Sredstva so bila razpisana v okviru strategije razvoja socialnega podjetništva za obdobje treh let, to je od leta 2012 do 2015. Sredstva v višini 4,5 milijona evrov so pridobljena v višini 85 % vrednosti iz skupnosti Evropske Unije. Vrednost teh sredstev je 3.825 tisoč evrov, ki jih je prispeval Evropski socialni sklad. Nacionalna udeležba pa predstavlja 15 % vseh sredstev, kar znaša 675 tisoč evrov. Program se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007/2013, četrte razvojne prioritete: »Enakost možnosti in spodbujanja socialne vključenosti« in v podskupini prednostne usmeritve 4.1: »Enake možnosti na trgu dela in krepitev socialne vključenosti« (MDDSZ b.l.).

Nosilec izvajanja javnega razpisa je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.

6 POSEBNE SPODBUDE ZA SOCIALNO PODJETNIŠTVO

6.1 Spodbude za razvoj

Zakon o socialnem podjetništvu določa štiri sklope spodbud, ki se zagotavljajo preko izvajanja ukrepov: spodbujanje socialnega podjetništva, oblikovanje ugodnega podjetniškega okolja, spodbujanje zaposlovanja in omogočanje dostopa do virov financiranja naložb v socialnih podjetjih.

Ključnega pomena za uveljavitev socialnega podjetništva je usklajeno delovanje ministrstev, vladnih in nevladnih služb, drugih institucij na vseh nivojih ter širše javnosti. Tako z vidika njegovega promoviranja kot z vidika načrtovanja, financiranja in izvajanja ustreznih ukrepov v podporo ustanavljanju, razvoju in rasti socialnih podjetij (MDSSZ 2011).

6.1.1 Ukrepi spodbujanja socialnega podjetništva

Zakon predvideva vzpostavitev potrebnih mehanizmov, ki bodo stalno v podporo posameznikom in nepridobitnim pravnim osebam, ki se bodo vključile v socialno podjetništvo. Informacije dobivajo preko promocij, informiranja in izobraževanja za socialno podjetništvo. Vzpostavi naj se sklad rizičnega kapitala in zagotovi še druga finančna sredstva, s katerimi se podpira storitve za ustanavljanje socialnih podjetij, svetovanje prestrukturiranja pravnih oseb v socialna podjetja in doseganje izpolnjevanja kriterijev za pridobitev naziva socialnega podjetja (32. člen ZSocP). Trenutna finančna kriza je eden izmed vzrokov, ki je upočasnil razvoj socialnega podjetništva zaradi pomanjkanja finančnih sredstev.

Zakon nalaga lokalnim skupnostim, da pripomorejo k izvedbi projektov in vzpostaviti dejavnosti organizacij, ki se bodo ukvarjale z iskanjem novih poslovnih priložnosti. Lokalne skupnosti (občine) naj pripomorejo k raziskavi trga za socialno podjetništvo in ugotavljajo možnosti izvajanja javnih storitev (32. člen ZSocP).

Zakon daje občinam pristojnost, da v skladu z regionalnim razvojem načrtujejo, financirajo in izvajajo politiko razvoja socialnega podjetništva na območju občine oz. na ravni razvojne regije. Preko socialnega podjetja tipa A naj bi občine spodbujale razvoj dejavnosti pomembnih za lokalno in regionalno območje. Take dejavnosti so: ohranjanje tradicionalnih obrti, spodbujanje tradicionalne kulinarike, ohranjanje naravne in kulturne dediščine, skrb za zelene površine in druge komunalne storitve (ravnanje z odpadki, odlagališče odpadkov itd.), oživljanje mestnih centrov in podeželskih skupnosti, otroško varstvo, socialno varstvene storitve, izobraževanje, šport in rekreacija ter podobno (MDSSZ 2011). Kot primer ohranjanja tradicionalne kulinarike lahko navedemo prireditev Sladka Istra, ki jo Mestna občina Koper organizira vsako leto v mesecu septembru in na kateri se predstavijo kmetije iz vseh obalnih občin in drugi udeleženci.

Pomen socialnega podjetja tipa B v lokalnem okolju je pomemben predvsem v času, ko pride do propada večjega, pomembnejšega delodajalca, kjer so bili zaposleni iz ranljivih skupin na lokalnem trgu dela. V lokalnem okolju je pomembno ustvariti možnosti za usposabljanje in zaposlovanje ranljivih skupin ljudi (MDSSZ 2011).

Za izvajanje posebnih ukrepov za spodbujanje socialnega podjetništva predlog zakona opredeljuje ustanovitev Sklada za spodbujanje socialnega podjetništva, ki ga bo ustanovilo Ministrstvo za gospodarstvo (Slapnik 2011). Ta sklad trenutno ne deluje, ker v proračunu ni dovolj denarja in ljudi, ki bi vzpostavili drugačno, predvsem pa pravičnejšo delitev dobrin.

6.1.2 Ukrepi oblikovanja ugodnega podjetniškega okolja

Ukrepi ugodnega podjetniškega okolja so (32. člen ZSocP):

- zagotoviti prostorske in tehnične pogoje (prazni prostori v lasti občine naj se dajo v najem za nizko najemnino);
- zagotoviti sofinanciranje za začetek opravljanja dejavnosti socialnega podjetja in za odpiranje novih delovnih mest (zaradi gospodarske krize je bančni sistem še zaostril pogoje za financiranje novih projektov, tako da sredstev skorajda ni);
- zagotoviti izvajanje podpornih storitev za socialna podjetja, katerih ciljna skupina so osebe, ki ustanavljajo socialno podjetje (organizirano je zelo malo seminarjev na temo socialnega podjetništva pa še ti so plačljivi);
- zagotoviti podjetniške inkubatorje za nastajanje in začetek delovanja socialnega podjetja.

Kljub temu, da je to področje v Sloveniji novost, je bil v letu 2011 ustanovljen zavod Socialni inkubator, ki razvija in zagotavlja stimulatívno podporno okolje za razvoj slovenskih socialnih podjetij. V prvi fazi organizira okrogle mize, interaktivne delavnice, poglobljene seminarje in strokovne ekskurzije na temo socialnega podjetništva. Trenutno pa v inkubatorju še ne deluje nobeno podjetje niti ni nobeno iz njega izšlo (Lokar 2011).

6.1.3 Ukrepi spodbujanja zaposlovanja

Ti ukrepi aktivne politike zaposlovanja so usmerjeni v ciljne skupine oseb, ki ustanavljajo socialna podjetja. Naslednja ciljna skupina so osebe, ki se bodo zaposlile v socialnem podjetju in izhajajo iz najbolj ranljivih skupin na trgu dela ter vse ostale spodbude za zaposlovanje, ki jih določa ta zakon (32. člen ZSocP). Kot primer bi lahko navedli težave pri začetnem naboru mladih za vključitev v projekt. To je mladina, ki je predčasno zapustila šolanje in po možnosti zašla v težave z drogo. Ti brezposelni imajo pri »klasičnih« delodajalcih malo možnosti za zaposlitev. Pri vključitvi v projekte jih je potrebno motivirati, usposablјati in pri vseh pozitivnih namenih tudi vztrajati.

6.1.4 Ukrepi za omogočanje dostopa do virov financiranja

Ukrepi za omogočanje dostopa do virov financiranja zajemajo zagotavljanje ugodnejših kreditov, garancij in subvencij iz proračunskih virov, sredstev iz skladov tveganega kapitala in iz evropskih virov. Takšne spodbude se namenljajo tudi podjetjem klasične ekonomije preko Slovenskega odškodninskega sklada in Javne družbe tveganega kapitala (32. člen ZSocP). Kot primer bi lahko navedli, da se v Veliki Britaniji socialnim podjetjem omogoča možnost pridobivanja zasebnih in neodvisnih naložb iz Sklada rizičnega kapitala za socialno podjetništvo.

Finančno podporno okolje za pridobitev posojil pri izvajanju neprofitnih projektov v Sloveniji ni urejeno. Predvsem pri poslovnih bankah nimajo še posluha za socialno podjetništvo. Prav zaradi tega veliko dobrih projektov in idej obtiči v predalih, ker potencialni izvajalci niso zmožni predhodno financirati projektov.

Na javni tribuni je Tomaž Stritar izpostavil, da mladi predvsem na začetku karijerne poti potrebujejo zagonski kapital oz. zagonska sredstva, da bi lahko realizirali svoje ideje. Sami od drugih ne pričakujejo miloščine, ampak bili bi zadovoljni že z možnostjo pridobivanja posojil pod ugodnimi pogoji (Urad RS za mladino 2012).

6.2 Druge spodbude

Socialno podjetje je v prvih dveh letih po pridobitvi statusa socialnega podjetja upravičeno do sofinanciranja in izobraževanja oseb odgovornih za poslovanje. Prav tako je podjetje, ki začasno ne izpolnjuje kriterijev tega zakona upravičeno do sofinanciranja svetovanja za prestrukturiranje socialnega podjetja (38. člen ZSocP). Poslovanje v socialnem podjetju je še posebej zahtevno, saj poleg podjetniških sposobnosti zahteva tudi poznavanje in obvladovanje specifičnosti zaposlovanja delavcev iz ranljivih skupin ljudi na trgu dela. Zahteva tudi opravljanja posebnih dejavnosti, ki jih zajema poslovanje socialnega podjetništva in tukaj je še zadovoljevanje potreb ljudi, ki jim je dejavnost namenjena. Prav tako se v socialno podjetništvo vključujejo podjetniki, ki si v njegovem okviru zagotavljajo delo in zaposlitev, a za ta opravila nimajo zadostnih znanj. Iz teh razlogov zakon opredeljuje posebne spodbude namenjene odgovornim osebam. Odgovorne osebe v socialnem podjetju bodo upravičene do sofinanciranja dodatnega izobraževanja za uspešno vodenje podjetja. Prav tako bodo do svetovanja upravičeni podjetniki, ki se želijo prestrukturirati v socialno podjetje, a začasno ne izpolnjujejo kriterijev po zakonu (Poročevalec Državnega zbora RS 2010, 28). Zakon podpira druge spodbude pri zaposlovanju v socialnem podjetju, ki pa se trenutno v praksi še ne izvajajo.

Za povečanje prispevka socialnega podjetništva v družbenem proizvodu pa 41. člen zakona zahteva nujno tudi trajne spodbude in olajšave na drugih področjih, predvsem na davčnem. Zmanjšanje davčnih obremenitev bi za podjetja predstavljalo stimulativen namen. Socialno

podjetje ne posluje v enakih pogojih kot klasično tržno podjetje, zato ustrezne davčne olajšave in druge spodbude ne predstavljajo izkrivljanje konkurence. Zanje je pomemben zanesljiv pravni okvir, ki naj bi upošteval njihovo posebno vrednost, da imajo enake možnosti za delovanje kot druga podjetja (Poročevalec Državnega zbora RS 2010, 28-29). Trenutno Zakon o davku o dohodku pravnih oseb (ZDDPO-2H) takih olajšav ne predvideva, čeprav so bile v prvi polovici leta 2012 sprejete dopolnitve zakona. Olajšave se nanašajo le na investicije, na zmanjšanje stopnje davka iz 20 % obdavčljive osnove na 18 % obdavčljive osnove in na olajšave za vlaganja v raziskave in razvoj (Uradni list RS, št. 30/2012). Na temo ugodnosti za socialna podjetja pa ni bilo sprejetih sprememb.

7 EVIDENCE IN NADZOR PRI DELOVANJU SOCIALNEGA PODJETNIŠTVA

Pri vzpostavljanju evidence in nadzora za delovanje socialnega podjetja bo bistvenega pomena, da nadziranje ne bo predstavljalo velikih stroškov. Iz tekočih izkušenj imamo primere, ko so agencije v okviru državnih organov zelo drage, njihovi učinki pa zelo skromni.

7.1 Evidence socialnih podjetij

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve vzpostavi posebno evidenco o nepridobitnih pravnih osebah, ki imajo status socialnega podjetja. Pridobitev statusa pa ne bo vezana na to evidenco, saj ga bo podjetje pridobilo z vpisom v posebni register ali javno evidenco. Podatki iz registra, ki so pri pristojnem sodišču, so povezani z AJPEŠ-om, kjer so dostopni uporabnikom. Izbris iz evidence bo izveden po tem, ko bo pri socialnem podjetju v pristojnem registru izbrisan dostavek socialno podjetje ali bo že izveden izbris iz registra zaradi prenehanja pravne osebe. Vzpostavljena evidenca zagotavlja na enem mestu podatke o socialnih podjetjih, predvsem njihovo pravno organizacijsko obliko, kar je pomembno za pravni promet. Iz evidence je takoj razvidno, ali je socialno podjetje ustanovljeno za opravljanje dejavnosti socialnega podjetništva ali za zaposlovanje oseb iz 6. člena zakona. Evidenco bo ministrstvo vodilo kot informatizirano zbirko podatkov. Slednje bo ministrstvo lahko pridobivalo tudi iz drugih elektronsko vodenih zbirk podatkov drugih državnih organov. Podatki evidence bodo javno dostopni, razen podatke o EMŠO, za katerega veljajo določbe zakona o varstvu osebnih podatkov (42. člen ZSocP).

Evidenca se vodi z namenom zbiranja, obdelovanja, posredovanja in javne objave podatkov o socialnih podjetjih, pomembnih za pravni promet. V evidencah se vodijo naslednji podatki (42. člen ZSocP):

- firma ali ime ter sedež in poslovni naslov socialnega podjetja;
- osebna imena, EMŠO, državljanstvo in naslov stalnega ali začasnega prebivališča oseb, ki imajo pooblastilo za zastopanje;
- matična številka socialnega podjetja;
- pravnoorganizacijska oblika socialnega podjetja;
- številka in datum izdaje in izvršljivosti akta iz 15. oz. 16. člena zakona ter navedbo organa, ki je akt izdal;
- področje in dejavnost socialnega podjetništva, ki opravlja socialno podjetje, oz. katere najbolj ranljive skupine ljudi iz 6. člena tega zakona zaposluje socialno podjetje in njegova dejavnost;
- višina ustanovitvenega kapitala ali morebitnih sredstev za začetek dela oz. vrednosti premoženja društva;
- številka in datum izdaje in izvršljivost akta iz prvega odstavka 20. člena zakona oz. datum in način prenehanja socialnega podjetja;

- podatki iz prve ali tretje alineje tega odstavka o pravnih naslednikih socialnega podjetja, ki se je statusno preoblikovalo.

7.2 Nadzor

Za nadzor nad izvrševanjem pooblastil nad zakonito, učinkovito in smotrno uporabo proračunskih in evropskih sredstev je pooblaščen Svet za socialno podjetništvo. Za nadzor nad porabo sredstev in sredstev iz naslova povrnjenih prispevkov zakon pooblašča Računsko sodišče RS. Če se pojavijo nepravilnosti v socialnem podjetju, ki so navedene v 20. členu zakona, pristojni minister po uradni dolžnosti z odločbo prepove poslovati podjetju kot socialno podjetje (43. člen ZSocP).

Za nadzor izvrševanja določb, katerih kršitev predstavlja prekršek po tem zakonu, zakon pooblašča: Inšpektorat RS za delo, Davčno upravo RS, Tržni inšpektorat RS in AJPES. Drugi državni organi, ki bodo pri svojem delu ugotavljali prekrške po tem zakonu, bodo dolžni prekrškovnemu organu podati predlog za uvedbo postopka o prekršku (43. člen ZSocP).

Pristojno ministrstvo za tista socialna podjetja, ki so zavezana za revidiranje poslovanja, preveri osebo, ki bo opravljala revizijo. Oseba za revidiranje mora izpolnjevati vse zakonske pogoje, ki urejajo revidiranje in s tem lahko opravi storitev revidiranja socialnega podjetja. Slovenski inštitut za revizijo je zadolžen, da pripravi ustrezne usmeritve za delo revizorjev. O pravilnosti neprofitnega delovanja (11. člen ZSocP) opravlja nadzor Davčna uprava RS, ki v primeru kaznovanja socialnega podjetja za hude davčne prekrške obvesti pristojno ministrstvo (44. člen ZSocP).

Zakon določa globe za prekrške tako za socialno podjetje kot za odgovorno osebo. Globa je predpisana za pravno osebo in njeno odgovorno osebo, če bo neupravičeno pri imenu ali firmi uporabljala dostavek socialno podjetje ali okrajšavo so.p.

Prekrškovni organ lahko globe, ki so v zakonu določene v razponu, izreka v mejah razpona določenega za posamezen prekršek (45.- 47. člen ZSocP).

8 PRIMER SOCIALNEGA PODJETJA: GOSTILNA DELA D.O.O.

V Sloveniji številna podjetja oz. organizacije, ki delujejo večinoma kot nevladne, neprofitne ustanove, društva in nepridobitni d.o.o.-ji, delujejo po načelih socialnega podjetništva. Kot primer takšnih podjetij bi lahko navedli: Center ponovne uporabe v Rogaški Slatini, Razvojno zadrugo Pomelaj Velika Polona, Ekosocialno kmetijo Korenik v Šalovcih na Goričkem in v nadaljevanju obravnavano podjetje Gostilna dela d.o.o. Nekatera podjetja so pridobila končnico so.p., nekatera pa so na dobri poti k pridobitvi te kratice.

Do sedaj so registrirane samo tri organizacije s končnico so.p., in sicer (AJ PES 2012b):

- KNOF Zavod za kreativni razvoj Sevnica (KNOF so.p.);
- CENTER PONO VNE UPORABE, izvajanje postopkov za ponovno uporabo rabljene opreme d.o.o., so.p., (CPU d.o.o., so.p.);
- Zadruga Kooperativa Rog z.b.o.- so.p. (KOOP ROG z.b.o., so.p.).

Gostilna dela je eden prvih primerov socialnega podjetništva na področju gostinske dejavnosti. Zakon v 5. členu prve alineje določa področja in dejavnosti socialnega podjetništva, a gostinska dejavnost tukaj ni naštet. V drugi in tretji alineji 5. člena pa zakon dopušča, da se socialno podjetništvo razvije tudi na drugih dejavnostih, vendar odločitev o tem sprejme pristojno ministrstvo – Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Če podjetje zaposluje prikrajšane delavce po 6. členu zakona, lahko pridobi status socialnega podjetja ne glede na dejavnost, ki jo opravlja.

8.1 Ustanovitev podjetja

Podjetje Gostilna dela, družba za gostinstvo, usposabljanje in storitev d.o.o. je bila ustanovljena z dnem 6. 4. 2011. V sodni register pa se je podjetje registriralo z dnem 18. 4. 2011. Podjetje je registrirano za izvajanje gostinske dejavnosti, nekaterih drugih storitev ter usposabljanja in zaposlovanja mladih v gostinski dejavnosti. Gostilna dela d.o.o., ki je nastala kot socialno podjetje, je del večjega projekta Tovarna dela – vstop v svet dela. V projektu so združene tri partnerske organizacije, in sicer: Centerkontura, Vzgojno-izobraževalni zavod Višnja Gora ter Društvo za razvoj socialnih programov in socialnega podjetništva. Projekt se je izvajal v okviru javnega razpisa Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve in je zasnovan tako, da se je Gostilna dela d.o.o. ustanovila s kapitalom, ki ga je pridobila iz Evropskih socialnih skladov in vložkov treh posameznikov.

Ustanovitelji Gostilne dele d.o.o. so (AJ PES 2012a):

- Društvo za razvoj socialnih programov in socialnega podjetništva v višini 33,33 % poslovnega deleža;
- Destovnik Karl v višini 33,33 % poslovnega deleža;
- Todorović Slaviša v višini 16,67 % poslovnega deleža;
- Jakša Uroš v višini 16,67 % poslovnega deleža.

Njen koncept ne temelji na ustvarjanju ekonomskega presežka, temveč družbenega kapitala, kar pomeni, da je namenjena izobraževanju in zaposlovanju mladih z manj priložnostmi. Po ZSocP bi podjetje v skladu z 8. členom opredelili kot podjetje tipa A. Podjetje je ustanovljeno za trajno opravljanje dejavnosti socialnega podjetništva, obenem pa bo trajno zaposlovalo najmanj enega delavca v prvem letu in najmanj tri delavce v nadaljnjih letih poslovanja. Pogoj je, da so to predvsem mladi, ki so opustili šolanje, imeli težave z vključevanjem v družbo oz. jim grozi trajna izključenost iz trga dela.

Namen Gostilne dela je, da se v njej mladi zaposlijo za določen čas. V tem času si pridobijo znanje in izkušnje na področju gostinstva. S pridobljenim znanjem iščejo nove, boljše izzive na trgu dela. Zaposleni z znanjem in izkušnjami, ki si jih pridobijo v času zaposlitve, imajo boljše možnosti za nadaljnjo poslovno pot oz. zaposlitev. V ospredju so zaposleni in njihove življenjske zgodbe, ki bodo z veliko dobre volje in znanja poskušali dejavnost gostinstva prilagoditi in ponuditi svojim strankam.

V socialnem podjetju Gostilna dela so tako v letu 2011 zaposlili in dali možnost usposabljanja petim izbranim mladim delavcem (tri pomočnike kuharja in dva pomočnika natakarja), ki so pripravljeni s svojimi izkušnjami in ambicijami dokazati, da so sposobni prodati svoje znanje v obliki dobro pripravljene hrane. Gostilna tako vsak dan ponuja raznolike jedi, ki so večinoma preproste, zdrave, poceni in prilagojene okusom potrošnikov.

Zaposleni v Gostilni dela prejemajo minimalno plačo, ki jo subvencionira Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Tita Destovnik, pooblaščenka za zastopanje Gostilne dela, pravi, da: »Na žalost naši zaposleni zaslužijo manj, kot pa bi zaslužili z delom na črno, vendar prednost je v tem, da se pri delu usposablajo za svoj poklic. Skušamo jih pripraviti na delo tako, da bodo nekoč našli drugo, boljšo zaposlitev.«

Ko se bodo zaposleni dovolj osamosvojili, bodo lahko našli drugo zaposlitev in s tem bo Gostilna sprejela nove delovne moči. Želje direktorice oz. pooblaščenke za zastopanje Tite Destovnik so, da bi se nekateri morda tudi vrnil v šolo.

Ker so bili razpoložljivi finančni viri majhni in omejeni, so pri opremljanju Gostilne dela poiskali minimalne in cenovno čim bolj ugodne rešitve. Pri uresničevanju projekta se je partnerjem pridružila skupina prostovoljcev Grupa, ki je pripravila zasnovo ureditve prostora in gostinsko ponudbo ter pripomogla k povezovanju z lokalnimi prebivalci. V sami prenovi prostorov se združujeta načeli »reciklaže« in »naredi si sam«, saj je bilo veliko del opravljenih s prostovoljnimi akcijami in ponovno uporabljenimi elementi opreme. S tem je bila vključena tudi širša javnost, ki je pomagala opremljati prostor za gostinsko dejavnost.

V Gostilno dela je bilo vložena veliko prostovoljnega dela, kar je ena izmed zahtevanih načel 4. člena ZSocP (vključevanje prostovoljnega dela).

V času prenove so bile namreč organizirane tri delavnice, ki so jih poimenovali »Delavnice za malico«, na katere so bili vabljeni okoliški prebivalci, prijatelji, skupine prostovoljcev in

bodoči mladi gostinski delavci. Prva izvedena delavnica je bila namenjena zbiranju idej za novo gostilno. Iz tega se je kasneje razvil koncept gostinske ponudbe in samih jedilnikov, ki so temeljili predvsem na zdravih in lahkih obrokih. Na drugi delavnici so udeleženci prenavljali ter barvali okna in vrata. Tretja izvedena delavnica pa je bila namenjena zbiranju posode, krožnikov, skodelic, kozarcev, skratka vsega, kar je potrebno za opravljanje gostinskih storitev. Vse tri delavnice so bile dobro obiskane in so tako prinesle pozitivne učinke v širšem in ožjem družbenem okolju, saj so pripomogle k prepoznavnosti in vpetosti nove gostilne v okolico. Predvsem so pripomogle k ozaveščanju sosedskih prebivalcev, študentov, gimnazijcev, upokoјencev in drugih. Za samo Gostilno dela je to ključnega pomena, kajti leži na Poljanski ulici, ki sicer ni najbolj prijazna ulica v Ljubljani, saj je prometna, ozka, hiše pa so v večini primerov zanemarjene.

Prostor, kjer deluje Gostilne dela, je v celoti recikliran. Prostovoljci so se odločili, da s prenovo ustvarijo čim bolj funkcionalno izkoriščen prostor, saj je izredno majhen in meri le 30 kvadratnih metrov. Tako so ustvarili en sam večji prostor z odprto kuhinjo in jedilnico, loči pa ju samo zidan opečni pult. Menijo, da enoten prostor kuhinje in jedilnice, v katerem so gosti in gostinski delavci vizualno povezani, ustvarja vzdušje skupnosti in posredno podpira koncept družbeno odgovorne gostilne. Drobni material (mize, stoli) je narejen iz recikliranih lesenih palet, ki so stare, vendar obnovljive na različne načine. Zaposleni v gostilni menijo, da to ni več samo njihova gostilna, vendar gostilna vseh, ki so jim pomagali pri pridobivanju sredstev oz. materialnih dobrin.

Tak način prenove gostinskih lokalov je v Ljubljani in v Sloveniji redkost, kajti večina gostinskih lokalov, barov in kavarn z menjavo lastnika oz. najemnika za veliko denarja menja svojo podobo in opremo, ki ustreza trenutnim oblikovalskim trendom in življenjskemu slogu. V tem in predvsem v družbenem pogledu Gostilna dela ponuja spodbudno alternativo vsem gostincem.

Gostilna dela skuša poslovati po tržnih zakonitostih. Svojo ponudbo trži preko internetnih strani (Facebook, Twitter). Dnevno ponuja malice in kosila, ponudbo pa ob tem opremi še s slikovnim materialom. Na internetni strani so komentarji o dobri dnevni ponudbi, ki jih napišejo stranke, ki so jedle v gostilni. S svežimi novicami tako privabijo nove stranke, ki iščejo dnevne malice in kosila.

8.2 Prvo leto poslovanja podjetja

Podjetje je ob zaključku leta 2011 izdelalo računovodske izkaze in jih oddalo Agenciji Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (AJPES). Podatki o poslovanju so tako dostopni širši javnosti. Iz poročila Pojasnila k izkazom je razvidno, da je imelo podjetje brezplačno uporabo opreme in pripomočkov, ki so bili pridobljeni in sofinancirani v okviru projekta Tovarna dela – vstop v svet dela. Brezplačno so bile opravljene računovodske

storitve in splošne zadeve ter druge storitve strokovne pomoči, ki so bile potrebne za opravljanje dejavnosti. Prav tako podjetje ni plačevalo najemnine adaptiranih prostorov na Poljanski 7 v Ljubljani.

Iz bilance stanja za leto 2011 je razvidno, da podjetje nima dolgoročnih sredstev. Med kratkoročnimi pa ima kratkoročne poslovne terjatve v višini 2.581,00 € in denarna sredstva na računu v višini 230,00 €. Obveznosti do virov sredstev so sestavljene iz kapitala, ki znaša 7.500,00 €, natečena izguba v višini 14.590,00 € in kratkoročne obveznosti v višini 9.901,00 €. Podatki iz izkaza poslovnega izida za leto 2011 kažejo na negativni izid obračunskega obdobja v višini 14.590,00 €. Prihodki od prodaje proizvodov in storitev so znašali 64.046,00 €, stroški blaga materiala in storitev 66.843,00 €, stroški dela so dosegli višino 11.515,00 €, odpisi vrednosti pa so znašali 274,00 € (AJ PES 2012a).

8.3 Prizadevanja podjetja za registracijo podjetja s končnico so.p.

Po besedah Tite Destovnik, pooblaščenke za zastopanje, trenutno v Gostilni dela d.o.o. niso zainteresirani za pridobitev kratice so.p. Od 2. novembra 2011 nadaljujejo svojo vlogo pod okriljem dosedanjega nosilca projekta družbe Centerkontura. V pridobitvi naziva socialno podjetje trenutno ne vidijo nobenih prednosti.

Trudijo se pri začrtani poti usposabljanja ranljivih skupin zaposlenih, neposredno z delom. S pomočjo šefa kuhinje, ki je tudi mentor, g. Uroš Jakša, usposabljujejo za delo pomočnika v kuhinji in pomočnika v strežbi. Kako se bodo v bodeče razvijali, je odvisno od tega, kako se bo razvijalo socialno podjetništvo v slovenskem prostoru.

9 SKLEP

Večji del diplomskega dela je namenjen razlagi novega in pri nas edinega zakona ZSocP, ki ureja področje socialnega podjetništva. Ker je miselnost in razlaga ljudi o socialnem podjetništvu različna, včasih tudi zelo negativna, je sprejetje Zakona o socialnem podjetništvu pridobitev v urejanju poslovanja podjetij, ki se bodo podala v poslovanje socialnega podjetništva. Cilj razvoja socialnega podjetništva bo pripomogel k reševanju nastalih družbenih problemov na podjetniški način.

Pri pisanju diplomskega dela sem pred vsakim poglavjem zakona (v poglavjih od 1 do 9 ZSocP) opisala kratko vsebino poglavja, ki sem jo povzela iz domače in tuje literature ter člankov. Tako sem prišla do spoznanja, da so bila pri nastajanju in pisanju zakona upoštevana spoznanja in dejstva na področju socialnega podjetništva, ki so že uveljavljena na evropskem in svetovnem področju socialnega podjetništva.

Področje socialne ekonomije se tudi v Sloveniji razvija že več desetletij, vendar je v večini primerov omejeno na področje invalidskih organizacij, društev, zasebnih zavodov in zadrug. Vse te pravnoorganizacijske oblike imajo urejeno poslovanje z že obstoječo zakonodajo. Nov zakon ZSocP pa je prinesel nova pravila, ki jih bodo morale te organizacijske oblike sprejeti, da bodo dobile naziv socialno podjetje in s tem pridobile pravice, ki jih zakon prinaša. Prav tako so odprte možnosti, da se socialno podjetništvo razširi na gospodarske družbe. Vse pravnoorganizacijske oblike (d.o.o., društvo, zavod, zadruga) bodo poleg obstoječe oblike, z izpolnitvijo zakonskih pogojev, pridobile kratico so.p.

Zakon o socialnem podjetništvu je bil sprejet marca 2011, veljati pa je pričel s 1. 1. 2012. Iz slednjega vidimo, da je zakon objavljen že več kot leto dni, vendar večjega zanimanja po pridobitvi naziva socialnega podjetja ni. Pri pregledovanju podjetij v poslovnem registru na internetni strani Ajpes-a sem ugotovila, da so do 30. 6. 2012 le tri organizacije pridobile naziv socialnega podjetja in s tem kratico so.p.

Kljub načelni naklonjenosti socialnemu podjetništvu ni prave podpore s strani države. Strategija razvoja za obdobje 2011-2015 bi morala veljati od začetka leta 2012, vendar do danes še ni sprejeta. Tudi subvencije predvidene v zakonu se ne izplačujejo. Dodatne olajšave, ki naj bi se zapisale v ostalih zakonih, kot npr. v Zakonu o davku od dobička pravnih oseb, niso bile sprejete. Zdi se, kot da zakon prinaša veliko omejitev za delovanje socialnega podjetja, prednosti v zakonu pa uporabniki ne vidijo.

Sprejetje zakona vseeno pomeni določen korak naprej v poenotenju delovanja socialnih podjetij. Vendar pa je njegovo uveljavljanje v praksi prepočasno. Kljub kritikam in dvomom, ki jih imamo ob sprejetju zakona, mogoče potrebujemo še nekaj časa za njegovo izvajanje v praksi. Le z večjim številom uporabnikov zakona bomo lahko zaznali prednosti in slabosti, ki nam jih le ta prinaša.

Primer Gostilna dela d.o.o., ki sem ga opisala v nalogi, je bil prvi poizkus delovanja socialnega podjetja, na področju gostinske dejavnosti, ki pa še ni pridobil kratice. Letos 29. junija je v Ljubljani, natančneje na Starem trgu, svoja vrata odprla druga podobna gostilna »Druga Violina«, ki prav tako zaposluje ljudi s posebnimi potrebami.

Področje socialnega podjetništva v Sloveniji ima veliko možnosti za širitev, predvsem sedaj v času krize, ko je pomembna prav vsaka pridobitev novega delovnega mesta. S sprejetjem zakona so bila postavljena enotna pravila za vse, ki bi pričeli delovati kot socialno podjetje, vendar je pomembno, da se ustvari pozitivno podporno okolje, ki bo socialnim podjetjem olajšalo delovanje.

LITERATURA

- Ambrožič, Borut. 2011. Socialno podjetništvo. *Denar* 402 (21): 35-39.
- Babič, Karolina. B. I. *Socialno podjetništvo: korektiv in alternativa*. [Http://www.zofijini.net/mediji_socialno.html](http://www.zofijini.net/mediji_socialno.html) (3. 5. 2012).
- Dees, Gregory, Jed Emerson in Peter Economy. 2001. *Enterprising nonprofits: a toolkit for social entrepreneurs*. New York: John Wiley & Sons.
- DATA d.o.o. B. I. *Socialno podjetništvo- novost v Sloveniji*. [Http://data.si/sl-SI/a-1299/socialno-podjetnistvo--novost-v-sloveniji](http://data.si/sl-SI/a-1299/socialno-podjetnistvo--novost-v-sloveniji) (4. 5. 2012).
- JAPTI. 2012. *Socialno podjetje (so.p.)*. [Http://www.podjetniski-portal.si/ustanavljam-podjetje/oblika-podjetja/socialno-podjetje-sop](http://www.podjetniski-portal.si/ustanavljam-podjetje/oblika-podjetja/socialno-podjetje-sop) (5. 4. 2012).
- Kokalj, Vida. 2011. Socialno podjetništvo- priložnost in izzivi. *Pravna praksa* 30 (27): 10-12.
- Lokar, Sabina. 2011. *Socialna podjetja lahko prispevajo za hitrejši dvig konkurenčnosti*. [Http://www.dnevnik.si/zaposlitve_in_kariera/aktualno/1042457718](http://www.dnevnik.si/zaposlitve_in_kariera/aktualno/1042457718) (4. 4. 2012).
- Mair, Johanna, Jeffrey Robinson in Kai Hockerts. 2006. *Social entrepreneurship*. Basingstone; New York: Palgrave Macmillan.
- Milošević, Goran, Zdenka Kovač in Bojan Radej. 2010. Socialna ekonomija kot alternativa. V *Zbornik prispevkov Strokovna tematska konferenca Socialno podjetništvo- izzivi in perspektive*, ur. Bojan Radej, 25. Murska Sobota: Pribinovina.
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. B.I. *Javni razpis za spodbujanje socialnega podjetništva II*. [Http://www.eu-skladi.si/za-medijske-novice-in-sporocila-za-javnost/aktualne-novice-o-evropskih-skladih/javni-razpis-za-spodbujanje-socialnega-podjetnitva-ii.#c1=News%20Item&c1=novica](http://www.eu-skladi.si/za-medijske-novice-in-sporocila-za-javnost/aktualne-novice-o-evropskih-skladih/javni-razpis-za-spodbujanje-socialnega-podjetnitva-ii.#c1=News%20Item&c1=novica) (24. 4. 2012).
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. 2011. *Strategija razvoja socialnega podjetništva za obdobje 2012-2015*. [Http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CFAQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.cnvos.si%2FUserFiles%2FFile%2FZagovornistvo%2FStrategija%2520SocP_osnutek_16_12_2011.doc&ei=MifOT6yVOKSQ4gSa46yZDA&usg=AFQjCNFR4WklqG1SxDlQ8h2IJWytVrn7mg&sig2=CC-D0UYe6iUDihDsrEi0sA](http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CFAQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.cnvos.si%2FUserFiles%2FFile%2FZagovornistvo%2FStrategija%2520SocP_osnutek_16_12_2011.doc&ei=MifOT6yVOKSQ4gSa46yZDA&usg=AFQjCNFR4WklqG1SxDlQ8h2IJWytVrn7mg&sig2=CC-D0UYe6iUDihDsrEi0sA) (22. 5. 2012).
- Orehek, Nina. 2011. *Socialno podjetje (so.p.)*. [Http://mladipodjetnik.si/podjetniski-koticek/ustanovitve-podjetja/katero-obliko-podjetja-izbrati/socialno-podjetje-sp.p](http://mladipodjetnik.si/podjetniski-koticek/ustanovitve-podjetja/katero-obliko-podjetja-izbrati/socialno-podjetje-sp.p) (9. 5. 2012).
- Pirc, Vanja. 2010. Družbeno koristna podjetja: Kaj je socialno podjetništvo, zakaj ga pri nas tako slabo poznamo in zakaj brez njega kljub temu ne gre. *Mladina* 17 (30): 24-27.
- Rejc, Bogdana. 2011. *Socialno podjetništvo- novost v Sloveniji*. [Http://www.finance.si/blog?id=32&post=856](http://www.finance.si/blog?id=32&post=856) (23. 4. 2012).

Rejc, Bogdana. 2012. *Kaj je socialno podjetje*. [Http://data.si/sl-SI/a-4847/kaj-je-socialno-podjetje](http://data.si/sl-SI/a-4847/kaj-je-socialno-podjetje) (4. 5. 2012).

Resnik, Saba. 2012. *Nov razpis za spodbujanje socialnega podjetništva*. [Http://www.mladipodjetnik.si/novice-in-dogodki/novice/nov-javni-razpis-za-spodbujanje-socialnega-podjetništva](http://www.mladipodjetnik.si/novice-in-dogodki/novice/nov-javni-razpis-za-spodbujanje-socialnega-podjetništva) (24. 4. 2012).

Stritar, Tomaž. 2012. *Grozljivo- Socialni podjetniki smo teroristi*. [Http://www.dnevnik.si/poslovni_dnevnik/1042536787](http://www.dnevnik.si/poslovni_dnevnik/1042536787) (18. 8. 2013).

Spear, Roger, Giulia Galera, Antonella Noya in Emma Clarence. 2010. *Izboljšanje socialne vključenosti na lokalni ravni preko socialne ekonomije: poročilo za Slovenijo*. [Http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/seminar_soc_podjet_oecd_porocilo.pdf](http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/seminar_soc_podjet_oecd_porocilo.pdf) (7. 6. 2012).

Slapnik, Tadej. 2011. *Zakon o socialnem podjetništvu čez tretjo obravnavo*. [Http://www.zares.si/zakon-o-socialnem-podjetnistvu-cez-tretjo-obravnavo/](http://www.zares.si/zakon-o-socialnem-podjetnistvu-cez-tretjo-obravnavo/) (8. 6. 2012).

Urad RS za mladino. 2012. *Javna tribuna o socialnem podjetništvu ali »Prepričani prepričanim«*. [Http://www.mlad.si/novica/1321-Javna-tribuna-o-socialnem-podjetnistvu-ali-Prepricani-prepricanim!](http://www.mlad.si/novica/1321-Javna-tribuna-o-socialnem-podjetnistvu-ali-Prepricani-prepricanim!) (7. 6. 2012).

Vrbnjak, Tatjana. B.I. *Socialno podjetništvo za boljši svet*. [Http://www.bonbon.si/default.asp?kaj=1&id=5770090](http://www.bonbon.si/default.asp?kaj=1&id=5770090) (9. 5. 2012).

Vesel, Jadranka. 2010. *Socialno podjetje- zaposlitev za vse*. [Http://www.google.si/search?q=socialno+podjetje-+zaposlitev+za+vse-+ka%C5%BEin&ie=utf-8&oe=utf-8&aq=t&rls=org.mozilla:sl:official&client=firefox-a#hl=sl&client=firefox-a&hs=91J&rls=org.mozilla:sl%3Aofficial&sclient=psy-ab&q=socialno+podjetje-+zaposlitev+za+vse&oq=socialno+podjetje-+zaposlitev+za+vse&aq=f&aqi=&aql=&gs_l=serp.3...6908.7772.0.8020.7.7.0.0.0.6.356.1746.2-4j2.6.0...0.0.Yy1HEzgKv_w&pbx=1&bav=on.2,or.r_gc.r_pw.r_qf.,cf.osb&fp=d76028708c37b448&biw=1138&bih=498](http://www.google.si/search?q=socialno+podjetje-+zaposlitev+za+vse-+ka%C5%BEin&ie=utf-8&oe=utf-8&aq=t&rls=org.mozilla:sl:official&client=firefox-a#hl=sl&client=firefox-a&hs=91J&rls=org.mozilla:sl%3Aofficial&sclient=psy-ab&q=socialno+podjetje-+zaposlitev+za+vse&oq=socialno+podjetje-+zaposlitev+za+vse&aq=f&aqi=&aql=&gs_l=serp.3...6908.7772.0.8020.7.7.0.0.0.6.356.1746.2-4j2.6.0...0.0.Yy1HEzgKv_w&pbx=1&bav=on.2,or.r_gc.r_pw.r_qf.,cf.osb&fp=d76028708c37b448&biw=1138&bih=498) (8. 6. 2012).

Zirnstern, Elizabeta in Tina Bratkovič. 2011. *Kaj prinašata socialno podjetništvo in Zakon o socialnem podjetništvu družbi*. *Pravna praksa* 30 (13): 13-14.

Yunus, Muhammed. 2009. *Novemu kapitalizmu naproti: socialno podjetništvo za svet brez revščine*. Tržič: Učila International.

PRAVNI VIRI

Predlog zakona o socialnem podjetništvu. *Poročevalec Državnega zbora RS*, 27.7.2010.

Slovenski inštitut za revizijo. SRS 40- Računovodske rešitve v socialnih podjetjih. *Uradni list RS*, št. 2/2012.

Zakon o socialnem podjetništvu (ZSocP). *Uradni list RS*, št. 20/2011.

Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-2H). *Uradni list RS*, št. 30/2012.

DRUGI VIRI

Ajpes. 2012a. *Podatki o subjektu Gostilna dela, družba za gostinstvo, usposabljanje in storitve d.o.o.* [Http://www.ajpes.si/prs/podjetjeSRG.asp?p=1&print=yes&e=498025&s=1](http://www.ajpes.si/prs/podjetjeSRG.asp?p=1&print=yes&e=498025&s=1) (18. 5. 2012).

Ajpes. 2012b. *Podatki registriranih podjetij s končnico so.p.* [Https://www.ajpes.si/prs/rezultati.asp?podrobno=0&naziv=so.p.&MAXREC=20](https://www.ajpes.si/prs/rezultati.asp?podrobno=0&naziv=so.p.&MAXREC=20) (8. 6. 2012).